



Vallisaaren Luotsilahden luotsimökkien jäänteet 2014 Inventointiraportti

Annukka Debenjak
Helsingin Yliopisto, Merellinen Helsinki -hanke

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	s. 1
Taustatiedot	s. 2
o Arkisto- ja rekisteritiedot	s. 2
o Inventointialue kartalla	s. 3
Johdanto	s. 4
Tutkimusalue	s. 5
Inventoinnin kulku	s. 7
o Arkistotutkimus	s. 7
o Kenttätyöt	s. 7
o Jälkityöt	s. 9
Yhteenveto	s. 10
Lähteet	
Liitteet	
1. Kohdeluettelo	
2. Koekuopan KK1 dokumentointi	
3. Vallisaaren rannansiirtymismallinnoskartta	

Kansikuva: C.N. Klerckerin kartta 1790-luvulta. Kuva kartasta: O. Enqvist.

Tiivistelmä

Helsingin Vallisaaren luoteispääty inventoitiin 7.-16.10.2014 yhteisvoimin Helsingin yliopiston Merellinen Helsinki -hankkeen ja Muuritutkimus ky:n toimesta. Kenttätöissä olivat FT Kari Uotila ja HuK Annukka Debenjak. Inventoinnin päämääränä oli etsiä alueella historiallisten lähteiden mukaan 1790-1870 -luvulla sijainneiden luotsimökkien mahdolliset materiaaliset jäänteet ja selvittää niiden kunto. Puolustuslinnoituksena toimineessa Vallisaarella luotsimökit ovat ainutlaatuinen jäännös saaren historiallisen ajan siviiliasutuksesta. Inventoinnin tarpeellisuutta perustelee Vallisaaren avautuminen yleisölle lähivuosina. Jo tunnettujen ja mahdollisten uusien muinaisjäännösten kartoittamiseksi ja suojelemiseksi saari inventoitiin kokonaisuudessaan tilaustyönä Metsähallitukselle FT Kari Uotilan toimesta. Luotsimökkien inventointi toteutui siten sujuvasti osana koko saaren inventointia.

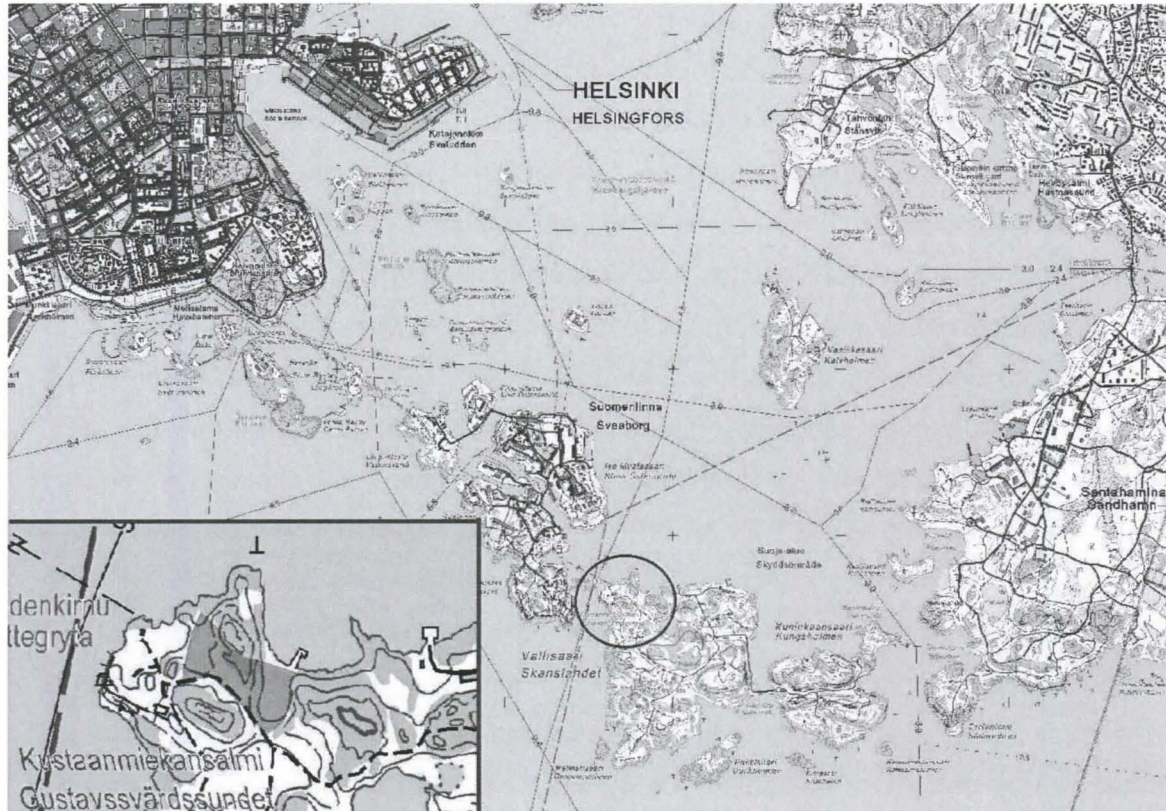
Inventoinnin tuloksia voidaan hyödyntää sekä Merellinen Helsinki -hankkeen tulevissa tutkimuksissa että Metsähallituksen tai Helsingin kaupunginmuseon toimesta Vallisaaren tulevassa matkailutoiminnassa.

Kenttätöiden aikana inventoitiin historiallisen kartta-aineiston perusteella rajattu, 11,5 hehtaarin kokoinen alue. Inventoinnissa löydettiin 9 mahdollista rakennuksen pohjaa, 1 mahdollinen lieden pohja ja 16 muuta kivrakennetta, joiden alkuperä jäi epäselväksi.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kunta:	Helsinki
Laji:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikka
Tyypin tarkenne:	Luotsimökki
Ajoitus:	Historiallinen aika (1700-1800 -luku)
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Tutkimuslaitos:	Muuritutkimus ky & Helsingin Yliopisto
Tutkimusalueen laajuus:	0,115 km ² (11,5 Ha)
Peruskartta:	Karttalehti L 4133
Inventoija:	Kari Uotila
Apulaistutkija:	Annukka Debenjak
Kenttätyöaika:	7.-16.10.2014
Tilaaaja ja rahoittaja:	Helsingin Yliopisto, Merellinen
Digitaalikuvat:	Perintömme -hanke
Tutkimushistoria:	A. Debenjak Manninen 2014 Engvist & Eskola 2011. Manninen 2009 Jansson & Raatikainen 2008. Engvist 2007. Manninen 2000. Löfgren 1972.
Alkuperäinen raportti:	Museoviraston arkisto
Kopiot (1 kpl):	Helsingin yliopisto, Merellinen Perintömme -hanke

Tutkimusalue



Tutkimusalue sijaitsee Helsingin edustalla, Vallisaaren luoteisessa niemessä. Oheisessa kuvassa alue on merkitty punaisella. Inventoidusta alueesta noin yksi kolmasosa on notkelmassa, jonka rannalla vanha päälaituri sijaitsee. Notkelman itäpuolella korkea kallio rajaa inventointialueen. Etelästä alue rajautuu tiehen. Rannan lisäksi alue rajautuu pohjoisessa korkeaan kallioon. Lännessä rajan muodostavat pieni kallio, tiheä pajupensaikko sekä kauempana puolustusvallit.

Alueen erottamiseksi Vallisaaren muista muinaisjäännekohteista annettiin sille inventoinnissa työnimeksi Vallisaaren Luotsilahti. Nimi ei siis ole vanhempaa perua, eikä se esiinny kartoissa, vaan se on täysin inventoinnin tekijöiden keksimä.

Johdanto

Merellinen Helsinki -hankkeen toimesta toteutettiin Vallisaassa teema-inventointi Metsähallituksen toimeenpaneman kokonaisinventoinnin yhteydessä. Kenttätöissä olivat FT Kari Uotila ja HuK Annukka Debenjak. Inventoinnin päämääränä oli etsiä alueella historiallisten lähteiden mukaan 1790-1870 -luvulla sijainneiden luotsimökkien mahdolliset materiaaliset jäänteet ja selvittää niiden kunto, sekä dokumentoida jäänteet tulevaa tutkimusta varten. Puolustuslinnoituksena toimineessa Vallisaassa luotsimökit ovat ainutlaatuinen jäännös saaren historiallisen ajan siviiliasutuksesta. Inventoinnin tarpeellisuutta perustelee Vallisaaren avautuminen yleisölle lähivuosina. Jo tunnettujen ja mahdollisten uusien muinaisjäännösten kartoittamiseksi ja suojelemiseksi ennen saaren aktiivista virkistys- ja matkailukäyttöä saari inventoitiin kokonaisuudessaan tilaustyönä Metsähallitukselle FT Kari Uotilan toimesta. Luotsimökkien kartoitus toteutui siten sujuvasti osana koko saaren inventointia. Inventoinnin tuloksia voidaan hyödyntää sekä Merellinen Helsinki -hankkeen tulevissa tutkimuksissa että Metsähallituksen tai Helsingin kaupunginmuseon toimesta Vallisaaren tulevassa matkailutoiminnassa. Kenttätöiden aikana inventoitiin historiallisen kartta-aineiston perusteella rajattu, 11,5 hehtaarin kokoinen alue. Inventoinnissa löydettiin 9 mahdollista rakennuksen pohjaa, 1 mahdollinen lieden pohja ja 16 muuta kivrakennetta, joiden alkuperä jäi epäselväksi. Osa rakenteista voitiin ajoittaa 1860-lukua nuoremmaksi kivissä olevien louhintajälkien perusteella. Kohteiden tarkempi ajoittaminen vaatisi koekuoppitusta ja ajoittamista mahdollisten löytöjen avulla.

Helsingissä 6.12.2014

Annukka Debenjak

Tutkimusalue

Tutkimushistoria:

Vallisaarta koskeva tutkimus on pääosin keskittynyt sen menneisyyteen linnoitus- ja sotilassaarena. Esimerkiksi K.-E. Löfgren on inventoinut Vallisaaren linnoituslaitteet laajassa Helsingin merilinnoitusten inventoinnissaan (Löfgren 1972). Vallisaari mainitaan myös Viaporin linnoitusta käsittelevissä julkaisuissa (esimerkiksi Manninen 2000). Saaren linnoituslaitteet on merkitty Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin nimellä Vallisaari¹, ja etenkin saaren pattereita on tutkittu (Manninen 2009, Lagersted 2003, Manninen 2014). Vallisaaren siviiliasutus, jota myös luotsiyhteisö edustaa, on kuitenkin jäänyt vähemmälle huomiolle. Siviiliasutusta käsitellään Ove Enqvistin julkaisuissa (Enqvist 2001, Enqvist 2007, Enqvist 2011) sekä Metsähallituksen julkaisemassa Vallisaaren hoitosuunnitelmassa (Jansson & Raatikainen 2008: 12-13). Lisäksi Merenkulkuhallituksen luotsi- ja majakkalaitoksen historiateos tarjoaa tietoa myös Vallisaaren luotseista (Laati 1946; Lähteenoja 1947).

Alueen esihistoria ja historia:

Vallisaaresta ei tunneta esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Saaren makeavetinen lampi on voinut olla ohi purjehtivien merenkulkijoiden suosiossa jo esihistoriallisena aikana, lampeen viittaa myös saaren vanha nimi Träskö. Ensimmäiset kirjalliset viitteet Vallisaaresta ovat peräisin 1550-luvulta, kun Helsingin kaupungin vouti Erik Spåre sai käskyn linnoittaa Kustaanmiekan salmi Helsingin turvaksi (Museovirasto 2014b). Mahdolliset 1500-luvulla rakennetut linnoituslaitteet olivat 1600-luvulla jo tuhoutuneet tai pahasti rapistuneet. Saarta kunnostettiin 1650-luvulla, jolloin rakennettiin myös pieni puolustusvarustus, skanssi. Tästä saari sai ruotsinkielisen nimensä Skanslandet. (Enqvist & Eskola 2011: 44). August Ehrensvärdin vuonna 1748 aloittamien Susiluotojen (nykyisen Viaporin) linnoittamistöiden yhteydessä saaren luoteisosa linnoitettiin maalinnoittein (Jansson & Raatikainen 2008: 12). Vallisaari toimi 1700-luvun

¹ Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin kohde Vallisaari numerolla 1000023318 (Museovirasto 2014a).

lopusta 1900-luvun alkuun Helsingin alueen luotsien asuinpaikkana. Luotsien asuinrakennukset näkyvät 1790-luvun kartassa inventointialueella saaren pohjoispäässä, jonne on merkitty myös viinanpolttimo. (Enqvist & Eskola 2011: 51). Vuonna 1878 luotseille rakennettiin saarelle suuri, punatiilinen luotsikasarmi saaren pohjoiseen rantaan (Museovirasto, rakennushistorian osasto 2002: 82). Pääasiassa Vallisaarta käytettiin 1700-luvulla kuitenkin Suomenlinnan huoltosaarina. Saarista saatiin polttopuita ja heiniä, siellä oli kasvi- ja laidunmaita sekä Vallisaarella mahdollisesti hautausmaa Viaporin vainajille. (Enqvist & Eskola 2011: 47). Venäjän vallan aikana Helsingin puolustuksen painopiste siirrettiin Viaporista Vallisaareen. Vallisaarta sekä Kuninkaansaarta linnoitettiin vahvasti koko Venäjän vallan ajan.

Suomen sisällissodan päätteeksi Vallisaari toimi vankileirinä 1918-1919. Sen jälkeen saarella oli ammusvarasto, vuodesta 1922 lataamo ja kemiallinen laboratorio ja vuodesta 1933 kaasunaamarikorjaamo. Vuonna 1937 saaren ammusvarasto räjähti, jolloin saaren koillisosa tuhoutui pahoin. Jatkosodan alussa saareen rakennettiin torpedovarasto ja saksalaisten tutka-asema. Vuosina 1949-1965 saarella toimi keskussääasema, ja rannikkopatteriston I esikunta sijoitettiin Vallisaareen 1971. Vallisaaren ja Kuninkaansaaren käyttö hiipui jo 1930-luvun aikana, ja II maailmansodan jälkeen saaren käyttö oli epäsäännöllistä. Väestöä saarilla asui kuitenkin vielä 1990-luvulle asti, 1970-80 -luvuilla vielä noin 300 henkeä. Rannikkopatteristo I lakkautettiin 1990-luvun alussa ja tällöin saari muuttui vartiolinnakkeeksi, jossa on ollut vain satunnaisia armeijan harjoituksia ja varastotoimintaa. (Jansson & Raatikainen 2008: 10-16). Vuonna 2002 saari luovutettiin Metsähallitukselle, ja se on määrä avata tulevaisuudessa yleisölle (Jansson & Raatikainen 2008: 2).

Alueen luonnonympäristö:

Noin kuusituhatta vuotta sitten Vallisaari koostui muutamasta luodosta, jotka nykyisin ovat saaren korkeimpia kallioita. Luodosta muodostui yhtenäinen saari noin 1000 e.a.a. Tällöin saareen jäi myös pieni lampi entisestä luotojen välisestä merialueesta, jonka ansiosta saari oli asumiskelpoinen. (Debenjak 2014). Hannu Hyvärisen rannansiirtymiskronologian pohjalta mallinnetut rannansiirtymiskartat Vallisaaresta ovat liitteessä 3.

Nykyinen Vallisaari on maastoltaan kallioiden ja niiden välisten rehevien notkelmien leimaama. Voimakkaan sotilaskäytön aikana 1700-1800 -luvuilla Vallisaari oli lähes puuton, mutta käytön vähentyessä etenkin 1900-luvun jälkipuolella saari on jälleen metsittynyt. Metsähallituksen hoitosuunnitelmassa todetaankin: "Maiseman umpeenkasvaminen muuttaa saaren kokonaisluonnetta. Nykyisin ei mereltä käsin pysty hahmottamaan saarten jykevää linnoitusjärjestelmää puuston peittäessä rakenteita. Myös liikkussa saarella voi monissa paikoin olla vaikeaa havaita kävelevänsä keskellä laajaa linnoitusjärjestelmää, ja huomata, että suurin osa maan muodoista johtuu maan muokkauksesta viimeisten parin sadan vuoden aikana" (Jansson & Raatikainen 2008: 16). Myös itse inventoitavalla alueella maasto on vaihtelevaa. Inventointialueen kaakkoispäässä oleva notkelma viettää kohti lahtea ja vanhaa päälaituria. Kallioiden rajaamassa notkelmassa kasvaa paikoitellen yli metrin korkuista nokkosta, vattua ja horsmaa. Muuallakin metsä on paikoitellen tiheää ja vaikeakulkuista kasvavien ja kaatuneiden puiden takia. Kallioilla ja suurien puiden alla aluskasvillisuus on heikompi.

Inventoinnin kulku

Arkistotutkimus:

Inventoinnin taustalla oli A. Debenjakin Merellinen Helsinki -hankkeelle kesän 2014 aikana tekemä arkistotutkimus, jonka aiheena oli Helsingin saariston, erityisesti Vallisaaren, Kuninkaansaaren, Villingin ja Vartiosaaren asutushistoria (Debenjak 2014). Tutkimuksen aikana luotiin yleiskatsaus Vallisaarta koskevaan tutkimuskirjallisuuteen, paneutuen tarkemmin Metsähallituksen hoitosuunnitelmassa esitettyihin aineistoihin (Jansson & Raatikainen 2008), M. Mannisen julkaisuun (2000) sekä Enqvistin (2007) sekä Enqvistin & Eskolan (2011) teoksiin. Kansallisarkiston ja Helsingin kaupunginarkiston valittua aluetta ja aikajaksoa edustaviin kartta-aineistoihin perehdyttiin yksityiskohtaisesti. Arkistolähteiden lisäksi apuna käytettiin Merellinen Helsinki -hankkeen loppuraporttia varten laadittuja rannansiirtymismallinnoksia.

Käytetty lähdeaineisto antaa etenkin lukuisten karttojen ansiosta hyvä yleiskuvan Vallisaaren menneisyydestä, ja saaren luoteispään rakennuskannasta 1790-luvulta

1800-luvun loppuun. Etenkin autonomian aikana alueesta laaditut kartat ovat yksityiskohtaisia ja mittatarkkoja, ja näinollen suureksi eduksi luotsimökkien jäänteitä paikallistaessa. Puutteellisen kielitaidon takia karttojen liitteinä olevia luetteloita ei kuitenkaan kyetty kääntämään, eli osa saatavilla olevasta informaatiosta on jäänyt käyttämättä. Samoin tutustuminen erittäin runsaaseen Suomenlinnaa käsittelevään kirjallisuuteen ei ollut mahdollista annetun työajan puitteissa - viitteitä Vallisaaresta ja sen luotsiyhteisöstä voi olla Suomenlinnaa käsittelevässä kirjallisuudessa, olihan Vallisaari Suomenlinnan alaisuudessa.

Kenttätyöt:

Kenttätyöt suoritettiin aikavälillä 7.-16.10.2014 yhteensä neljänä kenttätyöpäivänä. Inventointialue rajattiin etukäteen luotsimökeistä laadittuihin karttoihin perustuvan arvion perusteella. Tarkka kartta inventointialueesta ja sen rajoista näkyy karttaliitteessä YY. Alue käytiin läpi kävelemällä se päästä päähän yksi koillis-lounais -suuntainen linja kerrallaan. Linjaväliä vaihdeltiin maaston mukaan viidestä kymmeneen metriin. Sankka aluskasvillisuus häikäisi näköä ja kulkemista etenkin alueen itäpään notkelmassa. Kaikkein tiheimmät pusikot jouduttiin rajaamaan inventointialueen ulkopuolelle, tästä syystä inventointialue ei esimerkiksi ulotu aivan vanhalle päälaiturille asti.

Mahdollisen rakenteen löytyessä lähialue tutkittiin huolellisemmin ja kasvillisuutta raivattiin Metsähallituksen toimesta osassa kohteita. Kohteiden sijainti tallennettiin Garmin Oregon 450t GPS-paikantimella niin, että paikantimen ilmoittama etäisyysvirhe oli maksimissaan 5 metriä. Etenkin alueen itäpään notkelmassa maastonmuodot vaikeuttivat gps-laitteen käyttöä. Jotta lähekkäiset kohteet saataisiin dokumentoitua oikeassa paikassa toisiinsa nähden, alle 5 metrin etäisyydellä toisistaan sijaitsevat kohteet dokumentoitiin yhdellä gps-pisteellä ja kartoitettiin yhdelle kartalle. Kartta piirrettiin kohteesta jos sen epäiltiin olevan rakennuksen pohja tai perustus, tai kohteen valokuvaaminen ei maaston hankaluudesta johtuen ollut mahdollista. Valokuvat kohteista 1-9 otettiin Canon D5 järjestelmäkameralla, mutta kohteet 10-30 sekä koekuoppa KK1 kuvattiin säästä johtuen vedenpitävällä Panasonic Lumix dmc ft2 pokkarikameralla.

Kenttätöiden aikana vallitsi vaihteleva sää, ja välillä sadekuurot haittasivat kohteiden tarkkaa valokuvaamista ja dokumentointia. Kaikki löydetty kohteet oja lukuunottamatta dokumentoitiin kuitenkin -säästä ja vaativista maasto-olosuhteista huolimatta- joko valokuvaamalla, piirtämällä tai kummallakin menetelmällä. Lisäksi kohteista kirjattiin ylös niiden koko, pitkän sivun ilmansuunta jos kohde ei ollut ympyrä- tai kehämäinen, rakennusmateriaalit (esimerkiksi kivi, tiili, laasti), työstöjäljet ja mahdolliset modernit häiriöt. Kohteet jaettiin kenttätöiden aikana seuraavaan viiteen luokkaan:

1. Mahdollinen rakennuksen pohja tai perustus, jossa mahdollisesti myös lieden paikka
2. Mahdollinen lieden pohja (vailla viitteitä rakennuksesta ympärillä)
3. Tunnistamaton kivirakenne
4. Oja
5. Irtolöytö

Kenttätöiden aikana kohteeseen 7 kaivettiin sen laadun selvittämiseksi kooltaan 50 x 50 cm. koekuoppa KK1. Pintamaan ja multakerroksen jälkeen kuopassa vastaan tuli kiveys ja sitten pohjamaa. Kiveyksen päällä olevasta maa-aineksesta löytyi useampia historiallisen ajan esineistöön kuuluvia löytöjä, kuten punasavikeramiikka, rautanaula ja lasin sirpaleita. Löydöt otettiin talteen yksiköittäin. Koekuopan perusteella kohteeseen 7 kuului jonkinlainen kiveys, ehkä pihakiveys. Tarkempi koekuoppaa koskeva dokumentointi sekä valokuvat löydöistä ovat liitteessä 2.

Jälkityöt:

Jälkityöt aloitettiin jo kenttätyöaikana 8.10.2014. Töiden aikana kohteiden koordinaatit siirrettiin GIS-muotoon, kenttämuistiinpanot kirjoitettiin puhtaaksi kohdeluetteloon ja otetut valokuvat purettiin tietokoneelle ja lopulta kohdeluetteloon. Kohteista tehdyt kartat piirrettiin puhtaaksi MapInfolla ja valmiit kartat liitettiin myös kohdeluetteloon. Kohteiden

luokitus käytiin uudestaan läpi ja "varmuuden vuoksi" dokumentoitu kohde 2 poistettiin GIS-aineistosta tutkimusaiheen kannalta epäoleellisina.

Koekuopan KK1 löydöt puhdistettiin ja asetettiin terapialaatikoihin tarkastelua varten. FT Georg Haggren tarkisti ystävällisesti löydöt, ja varmisti jo kentällä tehdyn arvion löytömateriaalin ajoittumisesta 1800-luvulle. Koska löydöt eivät näinollen kuulu muinaismuistolain piiriin, eivätkä myöskään poikenneet jo tunnetusta 1800-luvun aineistosta, ei niiden säilyttämistä pidetty tarpeellisena. Ennen poistoa löydöt valokuvattiin, ja niiden määrä ja laatu kirjattiin ylös.

Yhteenveto

Vallisaaren luotsimökkien jäänteet inventoitiin 7.-16.10.2014 Merellinen Helsinki - hankkeen ja Muuritutkimus ky:n toimesta. Tavoitteena oli selvittää luotsimökkien materiaalisten jäänteiden sijainti ja kunto. Saatuja tietoja voidaan käyttää myöhemmän tutkimuksen tukena sekä saarelle tulevaisuudessa suuntautuvan turismin tarpeisiin. Inventoinnin aikana löydettiin 27 rakennetta, joista 10 varmistettiin rakennuksen tai lieden pohjiksi.

Lähteet

Elektroniset lähteet:

- Museovirasto 2014a. *Museoviraston ylläpitämä muinaisjäänösrekisteri*.
<<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>>
luettu 15.4.2014
- Museovirasto 2014b. *Kuvaus Museoviraston ylläpitämän muinaisjäänösrekisterin kohteesta Vallisaari numerolla 1000023318*.
<<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>>
luettu 1.6.2014

Julkaisut ja kirjallisuus:

- Blomgren, R. 1997. Luotsien asuminen Helsingin luotsipiirissä autonomian aikana. Syventävien opintojen tutkielma suomalais-ugrilaisessa kansatieteessä 10.3.1997
- Enqvist, O. 2001. Vallisaari; Kuninkaansaari. Suomenlinnan Rannikkotyökistökilta ja Suomenlinnan Rannikkorykmentin Perinneyhdistys, Helsinki.
- Enqvist, O. 2007. *Kellä saaret ja selät on hallussaan... Rannikkopuolustuksen aluekysymykset autonomisessa ja itsenäisessä Suomessa*. Sotahistorian laitoksen julkaisuja 1 (9). Edita Prima Oy, Helsinki
- Enqvist, O. & Eskola, T. 2011. *Kruunun jalokivet: Vallisaari ja Kuninkaansaari*. Moreeni. Kariston Kirjapaino, Hämeenlinna.
- Jansson, H. & Raatikainen, K. 2008. *Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoitosuunnitelma*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja C 46, Metsähallitus. Edita Prima oy, Helsinki.
- Laati, I. 1946. Suomen luotsi- ja majakkalaitoksen historia vuoteen 1808-1947. Merenkulkuhallitus, Helsinki.
- Löfgren, K.-E. 1972. *Helsingin merilinnoitusten inventointi*. Museovirasto, kulttuuriympäristön tutkimusraportit, raportti 749.

- Lähteenoja, A. 1947. Suomen luotsi- ja majakkalaitoksen historia vuoteen 1808. Merenkulkuhallitus, Helsinki.
- Manninen, M. 2000. *Viapori: Merilinnoitus ensimmäisessä maailmansodassa 1914-1918*. Sotamuseo. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Manninen, M. 2009. Vallisaaren Aleksanterinpatteri: Historia, nykytila ja tulevaisuus. Diplomityö, Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto, Espoo
- Manninen, M. 2014. Vallisaaren Aleksanterinpatteri: historia, nykytila ja tulevaisuus. Suomenlinnan hoitokunta, Helsinki.
- Museovirasto, rakennushistorian osasto. 2002. *Merenkulun rakennusperintö - Ehdotus valtakunnallisesti merkittävänä kohteina suojeltavasta merenkulun rakennusperinnöstä*. Kulttuuriympäristön tutkimusraportit, raportti 1031.

Julkaisemattomat lähteet:

- Debenjak, A. 2014. Merellinen Helsinki -tutkimushanke: Helsingin saariston asutushistoriaa arkeologian ja kielitieteen näkökulmasta. Raportti kesän 2014 aikana tehdystä arkeologisesta taustatutkimuksesta. Helsingin yliopisto, arkeologian oppiaine.

Inventoinnin apuna käytetyt kartat:

- Jansson, H. & Raatikainen, K. 2008. *Vallisaaren ja Kuninkaansaaren alueen hoitosuunnitelma*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja C 46, Metsähallitus. Edita Prima oy, Helsinki.
Kartta saaren nykyisestä rakennuskannasta, teistä ja puolustusrakenteista.
- Manninen, M. 2009. Vallisaaren Aleksanterinpatteri: Historia, nykytila ja tulevaisuus. Diplomityö, Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosasto, Espoo.
Kartat Vallisaaren rakennuskannasta vuosina 1857, 1868, 1897.
- VeSA linnoitus- ja rakennuspiirustukset, VeSA Suomenlinnan linnoitus- ja rakennuspiirustusten arkisto, Vallisaari. Kartat VAL:0025, VAL:0027, VAL:0036, VAL:0039, VAL 0048 ja VAL:0103.

- Klerckerin kartta 1790-luvulta. Ove Enqvist: henkilökohtainen tiedonanto 3.9.2014.



Vallisaari Luotsilahti 2014

Kohdeluettelo

A. Debenjak

Helsingin yliopisto, Merellinen Helsinki -hanke

Sisällysluettelo

Yleiskartta	s. 1
Kohde 1.....	s. 2
Kohde 2	s. 3
Kohde 3	s. 5
Kohde 4	s. 7
Kohde 5.....	s. 8
Kohde 6.....	s. 9
Kohde 7.....	s. 11
Kohde 8.....	s. 12
Kohde 9	s. 13
Kohde 10.....	s. 15
Kohde 11.....	s. 18
Kohde 12.....	s. 20
Kohde 13.....	s. 23
Kohde 14.....	s. 30
Kohde 15.....	s. 31
Kohde 16.....	s. 33
Kohde 17.....	s. 34
Kohde 18.....	s. 36
Kohde 19.....	s. 37
Kohde 20.....	s. 39
Kohde 21.....	s. 40
Kohde 22.....	s. 42
Kohde 23.....	s. 43
Kohde 24.....	s. 45
Kohde 25.....	s. 47
Kohde 26.....	s. 50
Kohde 27.....	s. 51
Kohde 28.....	s. 52
Kohde 29.....	s. 53
Kohde 30.....	s. 54

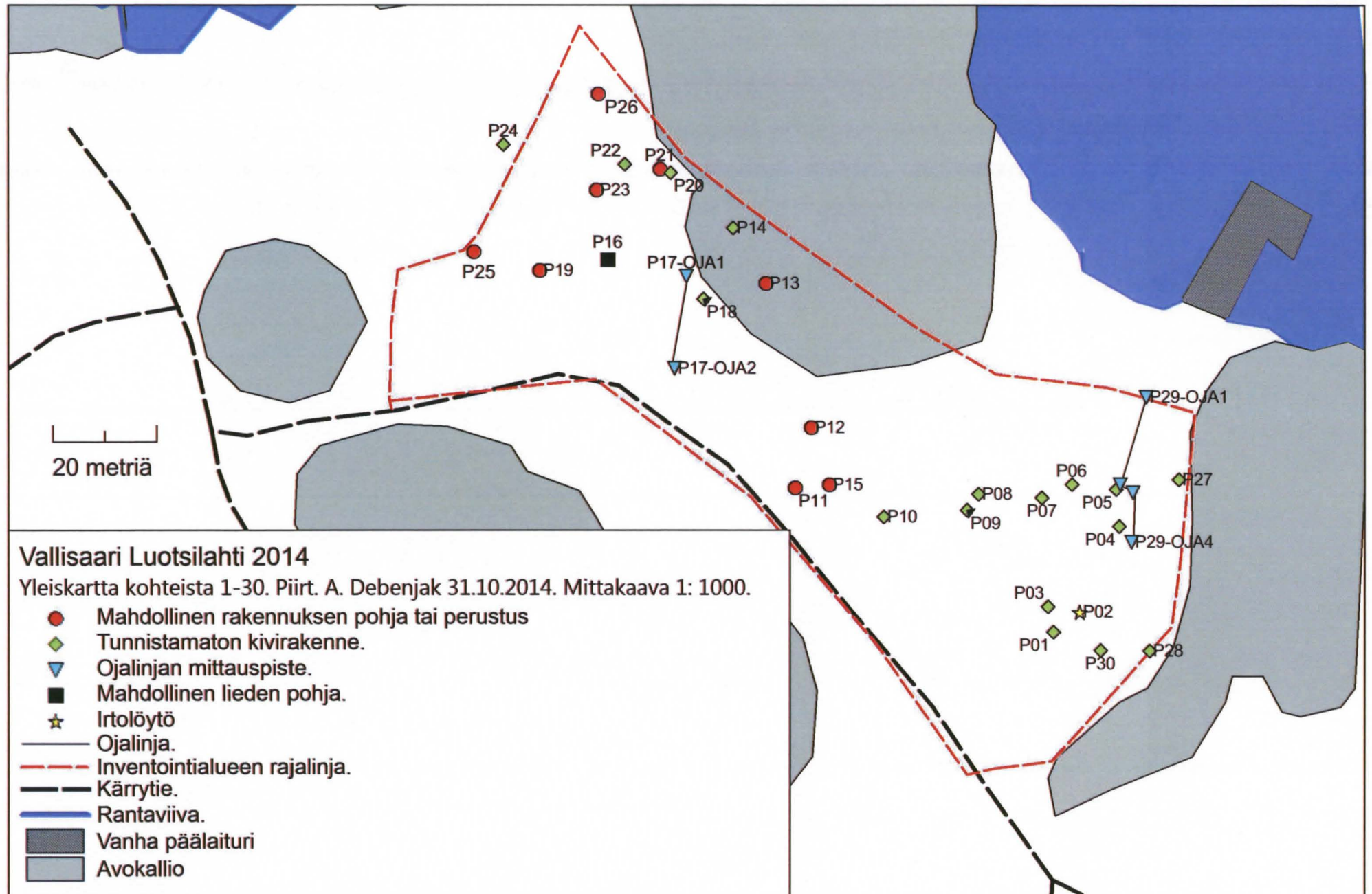
Kannen kuva: Kohde 12. Kuva: A. Debenjak.

Kohdeluettelon rakenne:

Kohdeluettelossa esitetään sekä kohteista dokumentoidut havainnot että niiden pohjalta tehdyt tulkinnat. Sijaintitietojen ja sanallisen kuvauksen lisäksi luettelossa näkyvät kohteista otetut valokuvat sekä piirretyt kartat.

Ilmansuunnat ilmaistaan tässä luettelossa myös englantilaisin lyhentein alla olevan taulukon mukaisesti:

N	Pohjoinen	E	Itä	E	Etelä	W	Länsi
NE	Koillinen	SE	Kaakko	EW	Lounas	NW	Luode



Kohde 1

Koordinaatit Lat (ETRS89/WGS84) 60.13911215
 Lon (ETRS89/WGS84) 24.99789866

Muoto: Kolmen, läpimitaltaan n. 50 cm ja korkeudeltaan noin 30 cm kiven muodostama linja. Linja on noin 1,7 m pitkä ja se kulkee suunnassa S-N.

Materiaali: Luonnonkivi

Työstöjälkiä tms: Ei

Tulkinta: mahdollinen talon perustus. Linja ei kuitenkaan jatku selkeästi mihinkään suuntaan, eli muut perustuskivet puuttuisivat. Kairalla tuntui kallio tulevan paikalla äkkiä vastaan, joten saattaa olla että rakennus on muissa paikoin sijainnut suoraan kalliolla.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 1: Kohde 1. Kuvattu pohjoisesta.

Kohde 2

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.1391494
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99798645

Muoto: ei selkeä

Materiaali: puu ja metalli

Työstöjälkiä tms.: metallissa ei selkeitä työstöjälkiä, naulat teollisesti valmistettuja.

Tulkinta: noin 3 m. rakenteesta 1 pohjoiseen on maassa irtonaisia puujäänteitä sekä niihin nauloilla kiinnitettyjä kulmarautoja. Vieressä on myös yksi oven koristeellinen hela (n. 60 cm pitkä) sekä yksi vääntynyt metalliobjekti, jonka tulkinta ei ollut mahdollista. Aineisto oletettavasti 1900-luvulta. Puujäänteet viittaisivat paikalla sijainneeseen puurakennukseen.

Luokitus: Irtolöytö.



Kuva 2: Irtolöytö kohdenumerolla 2. Kuvattu lännestä.



Kuvat 3 ja 4: Irtolöytö kohdenumerolla 2. Yksityiskohdat.

Kohde 3

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13915674
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99787794

Muoto: n. 5 m. pitkä, 1,2 m. leveä ja 0,2-0,5 m. korkea maa-kivivalli. Kivien läpimitta n. 40-60 cm, seassa maata ja pieniä kiviä. Vallin pitkä sivu NE-SW -suuntainen.

Materiaali: Luonnonkivi

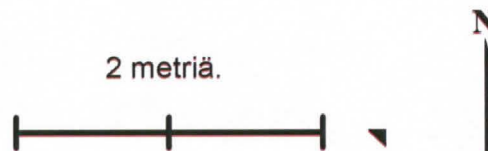
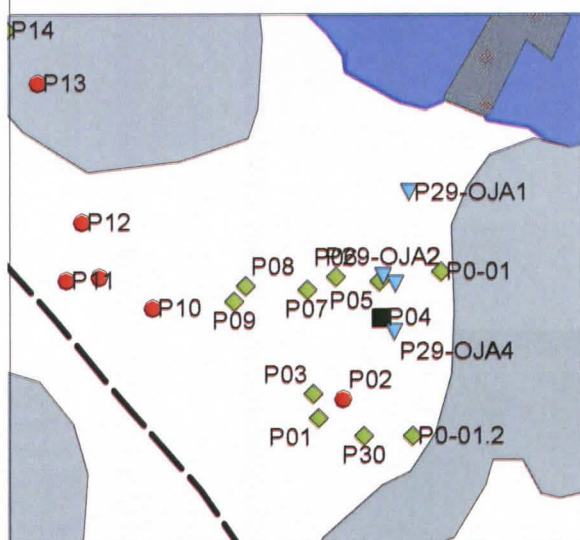
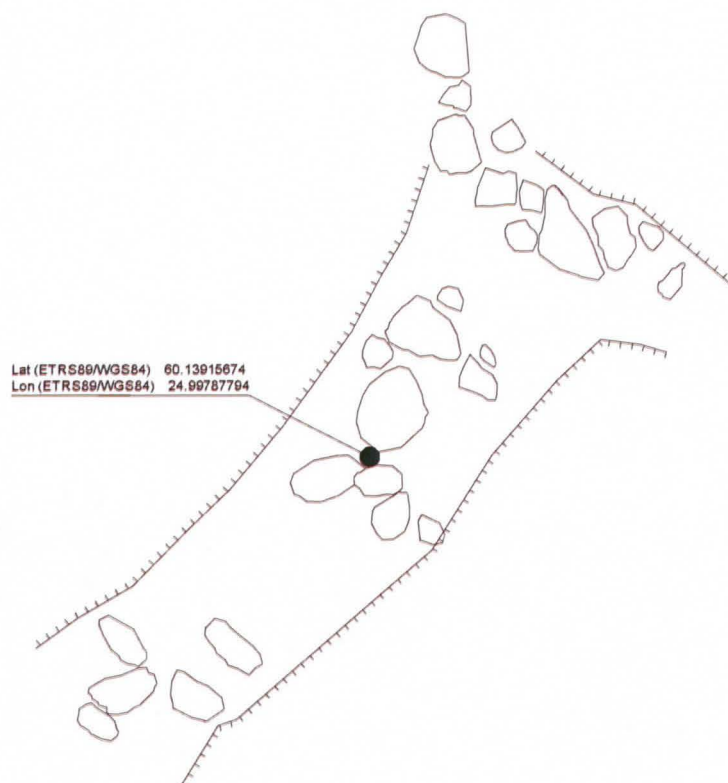
Työstöjälkiä tms.: Ei

Tulkinta: Ei selkeä. Rakenne ei jatku mihinkään suuntaan selkeästi.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 5: Kohde 3. Kuvattu kaakosta.



Vallisaari Luotsilahti 2014
Kohde 3, Piirt. A. Debenjak 7.10.2014. Mittakaava 1:50

— Kiven ääriiviiva.
 - - - - - Maanpinnan korkeusero, linjan piikit osoittavat alemman tason puolelle.

Kohde 4

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13929488
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99810367

Muoto: Lämpimitaltaan noin 1,5 m. pitkä ja 0,1 m. korkea kivi-maakasa. Kivien läpimitta n. 10-20 cm.

Materiaali: Luonnonkivi

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Mahdollinen kivetty lattia tai muu pohjustus.

Luokitus: Tunnistamaton kivrakenne.



Kuva 6: Kohde 4.

Kohde 5

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.1393577
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99809985

Muoto: Noin 2x2 m. tasainen kivrakenne, seassa muutama tiili. Kivien läpimitta 20-50 cm.

Kohteen pitkä sivu SE-NW -suuntainen. Sijainti noin 2,5 m. rakenteesta 4 suuntaan W.

Materiaali: Luonnonkivi, tiili

Työstöjälkiä tms.: Ei

Tulkinta: Mahdollinen kivetty lattia tai muu pohjustus. Rakenne saattaa jatkua länteen, kaatuneen puun ja maan alle.

Luokitus: Tunnistamaton kivrakenne.



Kuva 7: Kohde 5. Kuvattu pohjoisesta.

Kohde 6

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13936422
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99793737

Muoto: Useista kivien muodostamista linjoista koostuva kokonaisuus. Kivien läpimitta ja korkeus maanpinnasta vaihtelee välillä 20-70 cm.

Materiaali: Luonnonkivi

Työstöjälkiä tms.: Osassa kivistä laastijälkiä

Tulkinta: Rakenne saattaisi liittyä 1800-luvun lopun karttoihin merkittyyn toiseen laituriin, joka sijaitsi entisen päälaiturin länsipuolella.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 8: Kohde 6. Kuvattu lännestä.

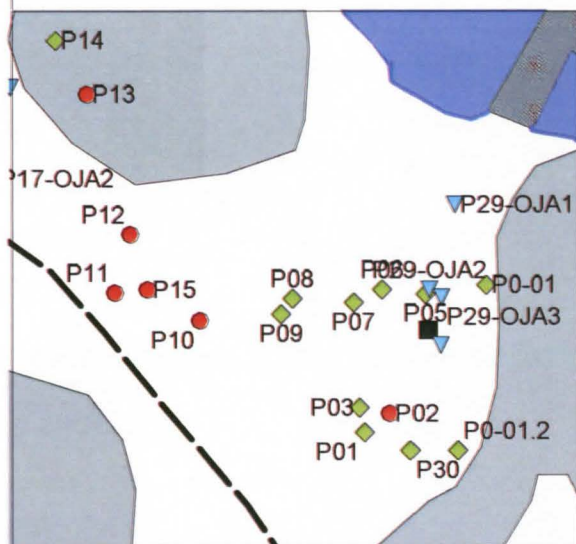
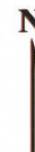
Lat (ETRS89/WGS84) 60.13936422
Lon (ETRS89/WGS84) 24.99793737

Kiven- ja
tiilensekainen
kumpare.
Korkeus
noin 0,2 m.

Kiven korkeus
noin 0,6 m.

Noin 0,2 m.
korkea porras.

2 metriä



Vallisaari Luotsilahti 2014

Kohde 6, piirt. A. Debenjak 14.10.2014. Mittakaava 1 : 50



Korkeusero, linjan piikit osoittavat alemman tason puolelle.



Kiven ääriwiiva



Puu

Kohde 7

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13933567
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99783105

Muoto:n. 13,5 m. pitkä, 0,8-1,0 m. leveä ja 0,2 m korkea, N-S -suuntainen maansekainen kivivalli.
Kivien koko vaihtelee, läpimitaltaan 20-50 cm. Seassa myös tiiltä ja kattopahvia.

Materiaali: Luonnonkivi, tiili, maa

Työstöjälkiä tms.: Vallin keskellä olevassa, läpimitaltaan n. 50 cm isossa kivessä on 4 porausreikää

Tulkinta: Porausreikien tyyppi ajoittaisi rakenteen 1860-luvun jälkeen tehdyksi. Rakenne rajaa alueen, jolla on huomattavasti vähemmän kasvillisuutta ja koekuopan KK.1. mukaan kiveys, johon vallikin saattaisi liittyä.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 9: Kohde 7. Kuvattu idästä.

Kohde 8

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13934138
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99761459

Muoto: n. 1 x 1,5 m suorakulmio muodostaa kivirakenteen kulman. Suorakulmion pitkä sivu on E-W -suuntainen, ja siitä lähtee mahdollinen kivilinja pohjoiseen, yhtyäkseen kohteeseen 7. Kivien läpimitta n. 20-40 cm. Seassa myös muutama tiili.

Materiaali: Kivi, tiili

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Rakenne voisi liittyä rakennuksen pohjaan, mutta tällöin rakennus olisi sijainnut vinossa rinteessä. Merkkejä alemmassa päädyssä olleista korotetuista perustuskivistä ei kuitenkaan ole.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 10: Kohde 8. Kuvattu idästä.

Kohde 9

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13931391
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99758024

Muoto: Useasta toisiinsa kytkeytyneestä kivistä koostuva rakennekokonaisuus. Kivien läpimitta 40-60 cm. Tarkempi muoto ks. kartta. Rakenne sijaitsee kaakkoon viettävällä rinteellä.

Materiaali: Luonnonkivi

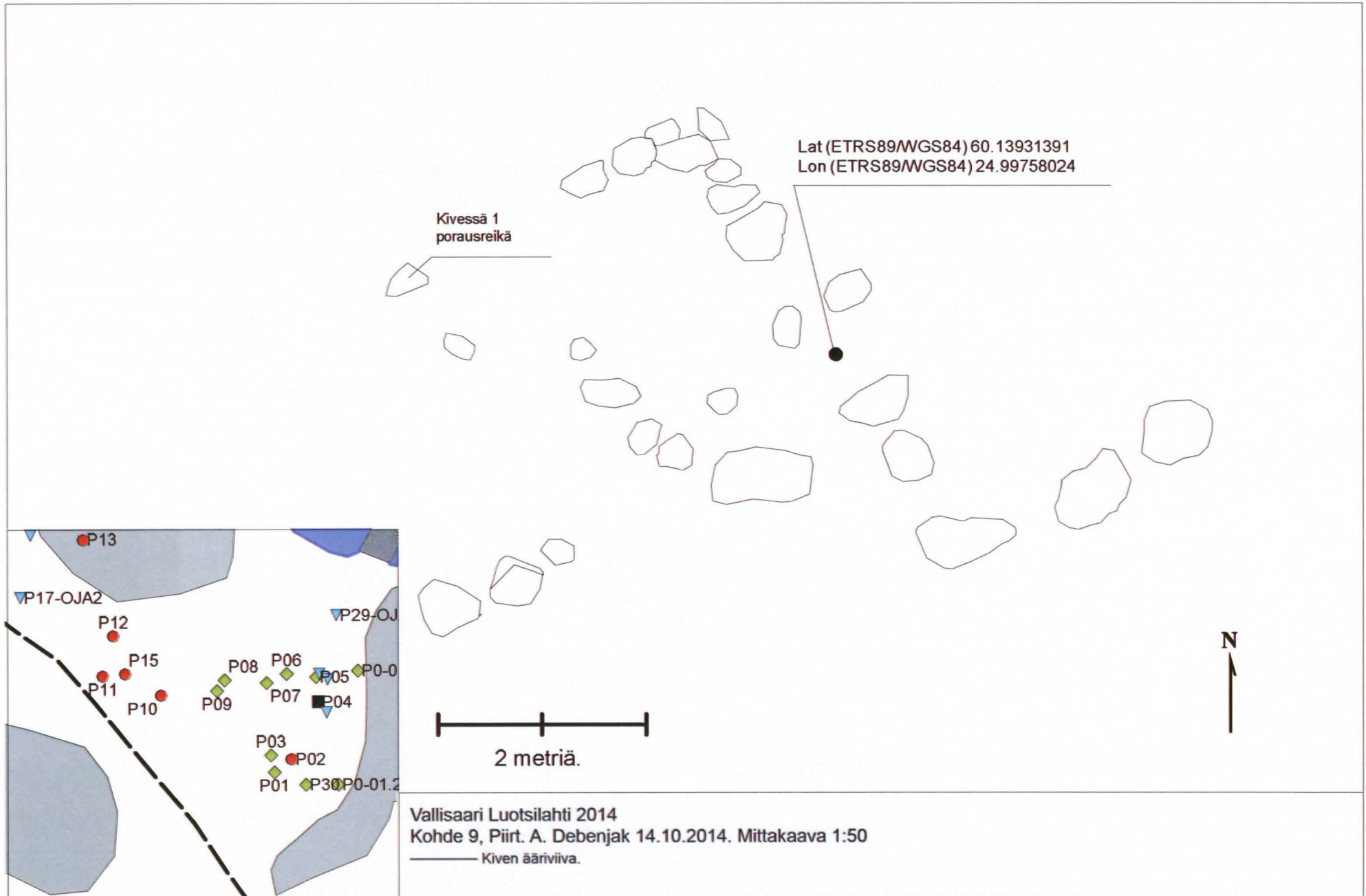
Työstöjälkiä tms.: Ei

Tulkinta:Rakenne sijaitsee kaakkoon viettävällä rinteellä, hyvin vinosti, mikä olisi outo paikka rakennukselle, varsinkaan kun merkkejä korkeamman perustuksen muuraamisesta ei näy.

Luokitus: Tunnistamaton kivistä koostuva rakenne.



Kuva 11: Kohde 9. Kuvattu kaakosta.



Kohde 10

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13930059
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99729289

Muoto: n. 2,5 m linjassa on 4 läpimitaltaan 50-60 cm. kiveä. Linjan suunta on 340 - 160 astetta.

Linja ei selkeästi jatku tai taitu kummastakaan päädystä, mutta linjan rajaaman kohouman laidalta löytyi kaksi kiveä (ks. kartta). Kauempana, linjasta 4,5 m. länteen, sijaitsee tiilen- ja kivensekainen kumpare joka voisi liittyä rakenteeseen.

Materiaali: Luonnonkivi

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Kivilinja saattaisi muodostaa rakennuksen pohjan itäpäädyn, jolloin kauempana sijaitsevat kaksi kiveä sekä kumpare voisivat muodostaa yhdessä kivilinjan kanssa rakennuksen perustuksen.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 12: Kohde 10. Kuvattu idästä.

Kohde 11

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13934083
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99698428

Muoto: 5 x 6 m suorakulmion muotoinen kivirakenne. Kivet läpimitaltaan 30-60 cm. Rakenteen kaakkoispäädyssä on pienien (läpimitta 10-20 cm) kivien ja tiilensekainen kumpare. Rakenteen pitkä sivu SE-NW -suuntainen.

Materiaali: Tiili, luonnonkivi ja louhittu kivi

Työstöjälkiä tms.: Porausreikä yhdessä kivessä

Tulkinta: Mahdollinen rakennuksen pohja, kaakkoispäädyn kumpareen kohdalla liedenpohja.

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.

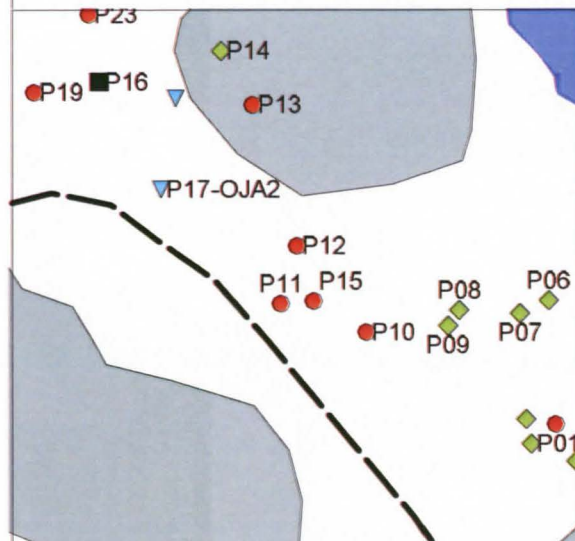


Kuva 13: Kohde 11. Kuvattu lännestä.

Lat (ETRS89/WGS84) 60.13934083
Lon (ETRS89/WGS84) 24.99698428

Noin 0,8 m. korkea
kiven- ja tiilensekainen
kumpare.

2 metriä



Vallisaari Luotsilahti 2014
Kohde 11, Piirt. A. Debenjak 16.10.2014. Mittakaava 1:50

- Korkeusero, linjan piikit osoittavat alemman tason puolelle.
- Kiven ääriviiva
- ▨ Tiili

Kohde 12

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13944933
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99703171

Muoto: 4 x 4,5 m suorakulmion muotoinen kivirakenne. Kivet läpimitaltaan 15-65 cm. Rakenteen pitkä sivu NE-SW -suuntainen. Kaakkoispäädyssä rakenne jatkuu muutamalla kivellä (ks. kartta).

Koillispäädyssä on kiven- ja tiilensekainen kumpare.

Materiaali: Tiili, luonnonkivi ja louhittu kivi

Työstöjälkiä tms.: Yhdessä kivessä porausreikä.

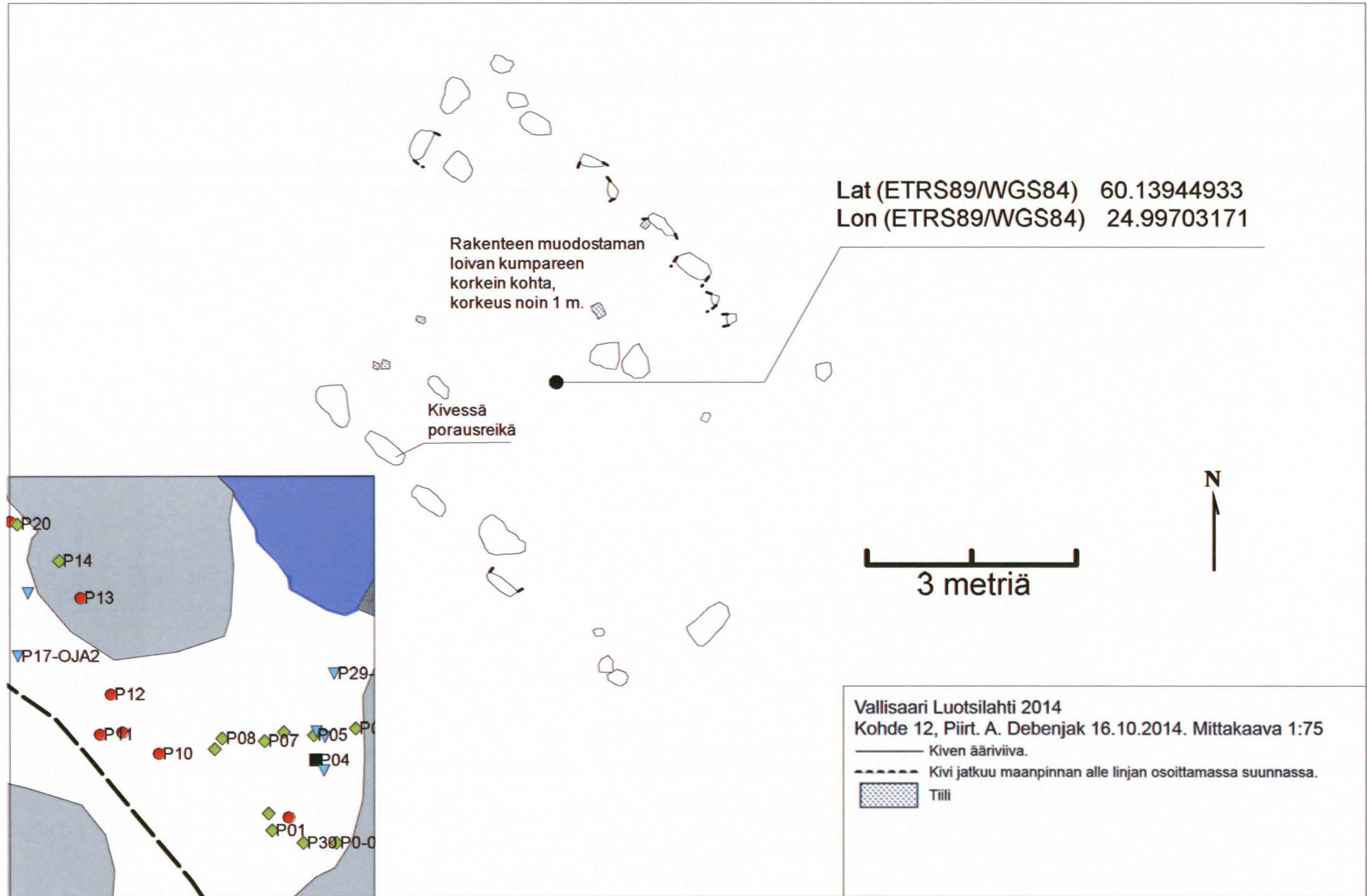
Tulkinta: Rakennuksen pohja, koillispäädyn kumpareen kohdalla lieden/uunin pohja.

Rakennuksessa mahdollisesti porstua, mikä selittäisi muutaman kiven muodostaman suorakulmion rakenteen kaakkoispäädyssä.

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 14: Kohde 12. Kuvattu kaakosta.



Kohde 13

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13968944
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99687303

Muoto: 22 x 6,5 m. suorakulmion muotoinen kivirakenne. Rakenne koostuu laastin avulla kivistä muuratuista perustuspylväistä, joista 1 on pystyssä (kork. n. 1 m.) ja loput ovat osin sortuneet. Rakenteen pitkä sivu SE - NW -suuntainen. Rakenteen yhteydessä löytyi myös 3 tiiltä, joista 2:ssa on valmistajan tunnus ja nimi (HOCANAS tai HOGANAS).

Materiaali: Tiili, louhittu kivi, laasti

Työstöjälkiä tms.: yksi porausreikä perustuspylvään kivessä, sekä laasti.

Tulkinta: Selkeä rakennuksen pohja. Rakennus on tuettu perustuspylväiden varaan, osittain hirsikehikko on laitettu suoraan laasti päälle (hirren jälki näkyy laastissa), osittain perustusta on korotettu ensin tiilillä. Arto Pummilan (Metsähallitus) mukaan rakennuksesta on mahdollisesti olemassa valokuva, kuvaa ei kuitenkaan kirjoitushetkellä ole metsähallitukselta saatu. Näin isoa rakennusta ei näy venäläisajan luotsimökkikartoissa, joten rakennus ajoittuisi joka tapauksessa 1800-l loppuun tai 1900-l alkuun.

Luokitus: Rakennuksen pohja.



Kuva 15: Kohde 13. Kuvattu etelästä.



Kuva 16: Kohde 13. Kuvattu lännestä.



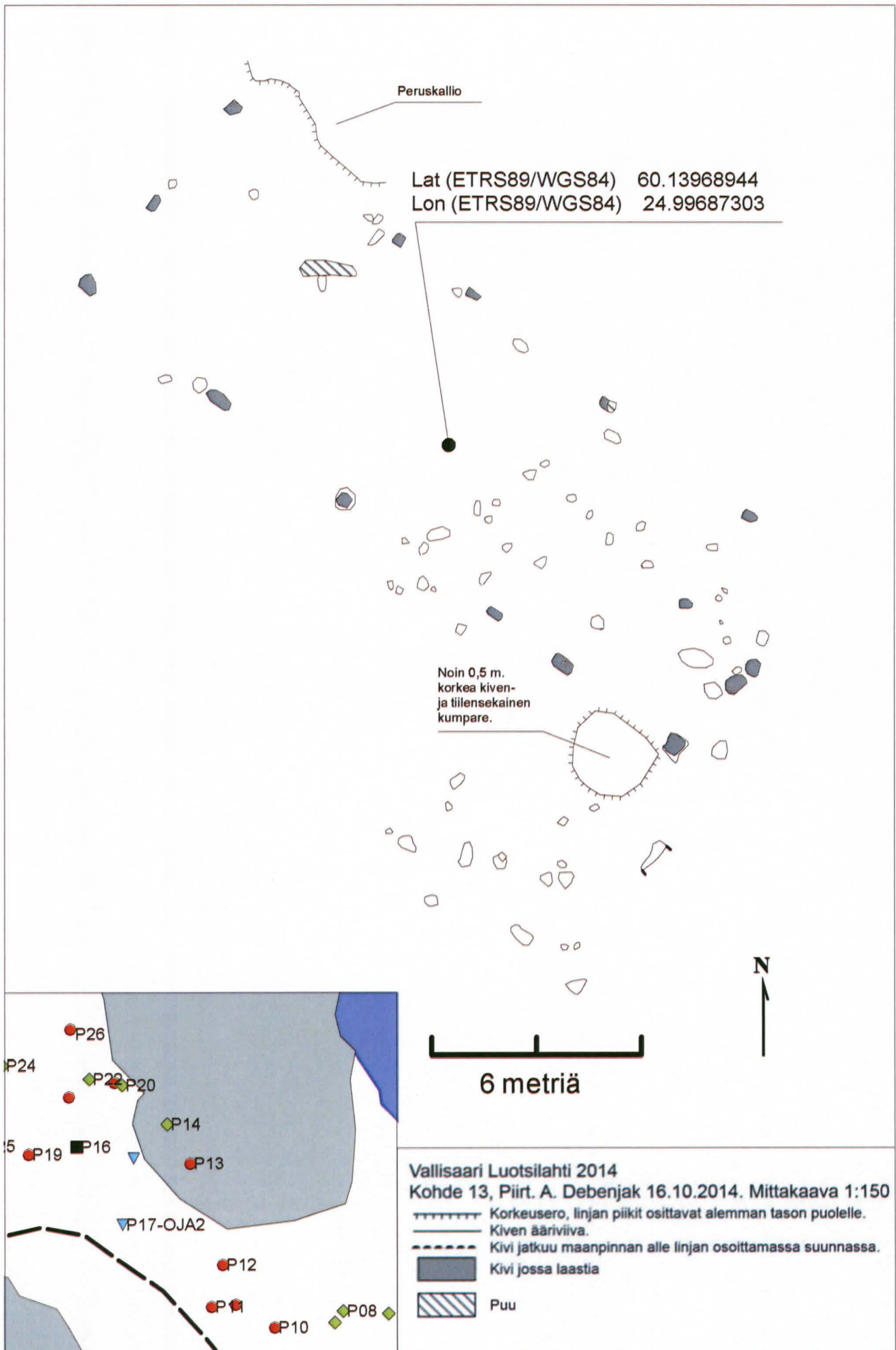
Kuva 17: Kohde 13. Detalji: kaakkoispäädyn perustuspylvään sementtiä.



Kuva 18: Kohde 13. Detalji: kaakkoispäädyn perustuspylvään sementtiä.



Kuva 19: Kohde 13. Detalji: löytynyt tiili.



Kohde 14

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13978624
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99674108

Muoto: 4 x 2,5 m. suorakulmion muotoinen kivirakenne, joka muodostaa yhtenäisen kiveyksen.
Kivet läpimitaltaan 50-70 cm. Kohteen pitkä sivu on suunnassa 120-300 astetta.

Materiaali: luonnonkivi

Työstöjälkiä tms.: Ei

Tulkinta: kivet ovat niin vinossa ja epätasaisia korkeudeltaan, ettei lattiakiveys ole todennäköinen.

Kenties kohteelle 13 vievän tieluiskan pohja.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 20: Kohde 14. Kuvattu lounaasta.

Kohde 15

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13935171
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99710969

Muoto: n. 3,5 x 3,5 metrin kokoinen mahdollinen rakenne, jonka 7 kiveä muodostavat selkeän suorakulmion. Sankka kasvillisuus rajoitti näkyvyyttä siinä määrin, että rakenteen muodot ja mahdollisesti myös pienemmät kivet ovat saattaneet jäädä huomiotta.

Materiaali: Kivi

Työstöjälkiä tms.: Ei

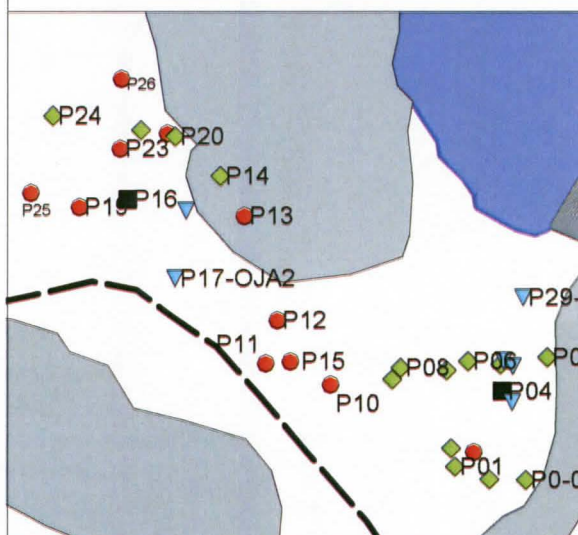
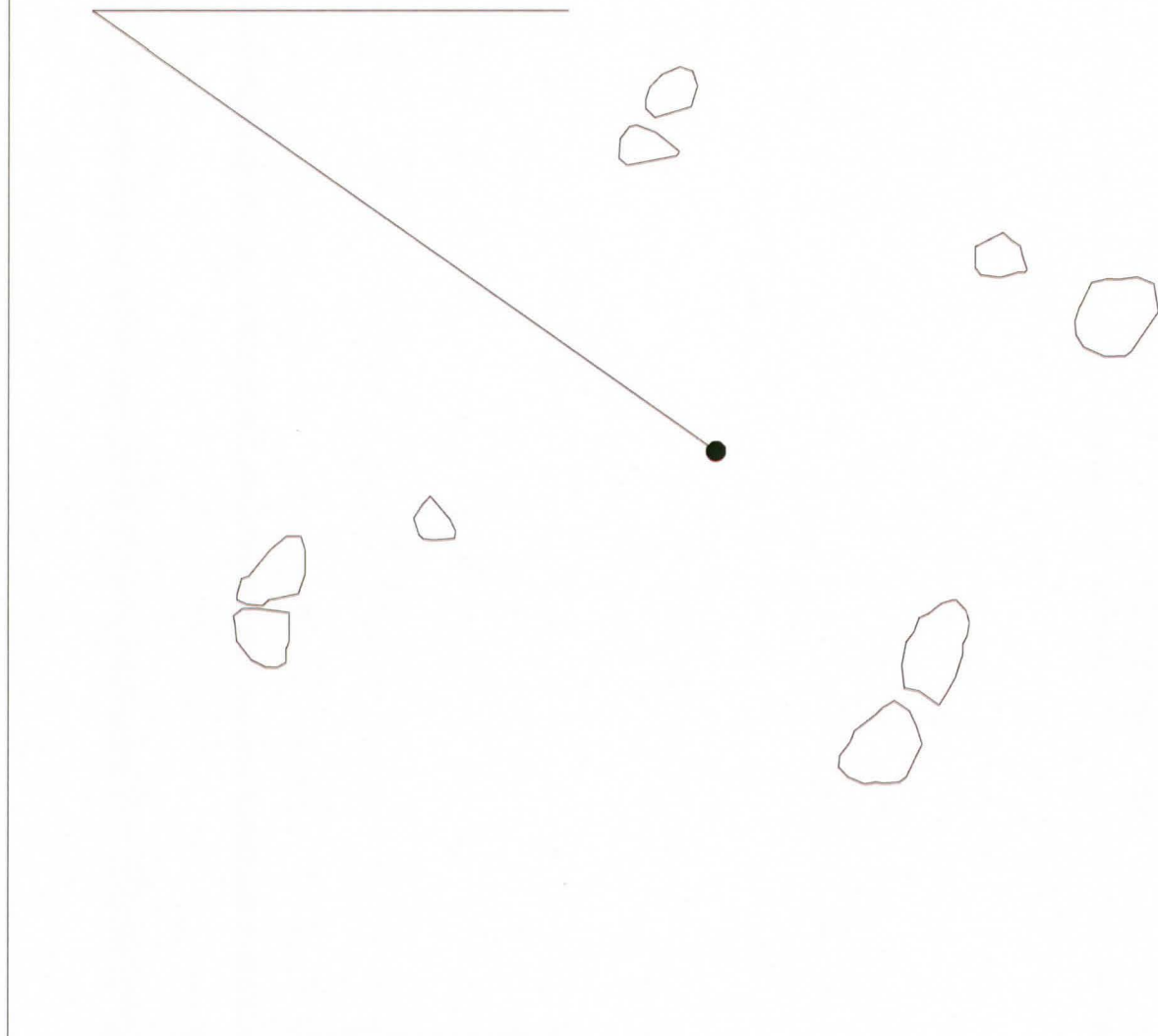
Tulkinta: Mahdollinen rakennuksen pohja

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 21: Kohde 15. Kuvattu kaakosta.

Lat (ETRS89/WGS84) 60.13935171
 Lon (ETRS89/WGS84) 24.99710969



2 metriä



Vallisaari Luotsilahti 2014
 Kohde 15, Piirt. A. Debenjak 16.10.2014. Mittakaava 1:50
 — Kiven ääriiviiva.

Kohde 16

Koordinaatit Lat (ETRS89/WGS84) 60.13971689
 Lon (ETRS89/WGS84) 24.99631306

Jälkitöissä havaittiin että koordinaattien antamassa sijainnissa etäisyydet muihin kohteisiin eivät aivan täsmää. Kohde 16 sijaitsee noin 5 m. luoteeseen kohteesta 18.

Muoto: 1,5 x 1,5 m. kivikasa. Kivet kasan reunamilla läpimitaltaan 30-50 cm, keskellä tiiliä ja läpimitaltaan 10-20 cm kiviä.

Materiaali: Luonnonkivi, tiili

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Mahdollinen lieden pohja

Luokitus: Mahdollinen liedenpohja.



Kuva 22: Kohde 16. Kuvattu idästä.

Kohde 17

Koordinaatit	Pohjoispääty	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13969405
		Lon (ETRS89/WGS84)	24.99658459
Koordinaatit	Eteläpääty	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13953171
		Lon (ETRS89/WGS84)	24.99654044

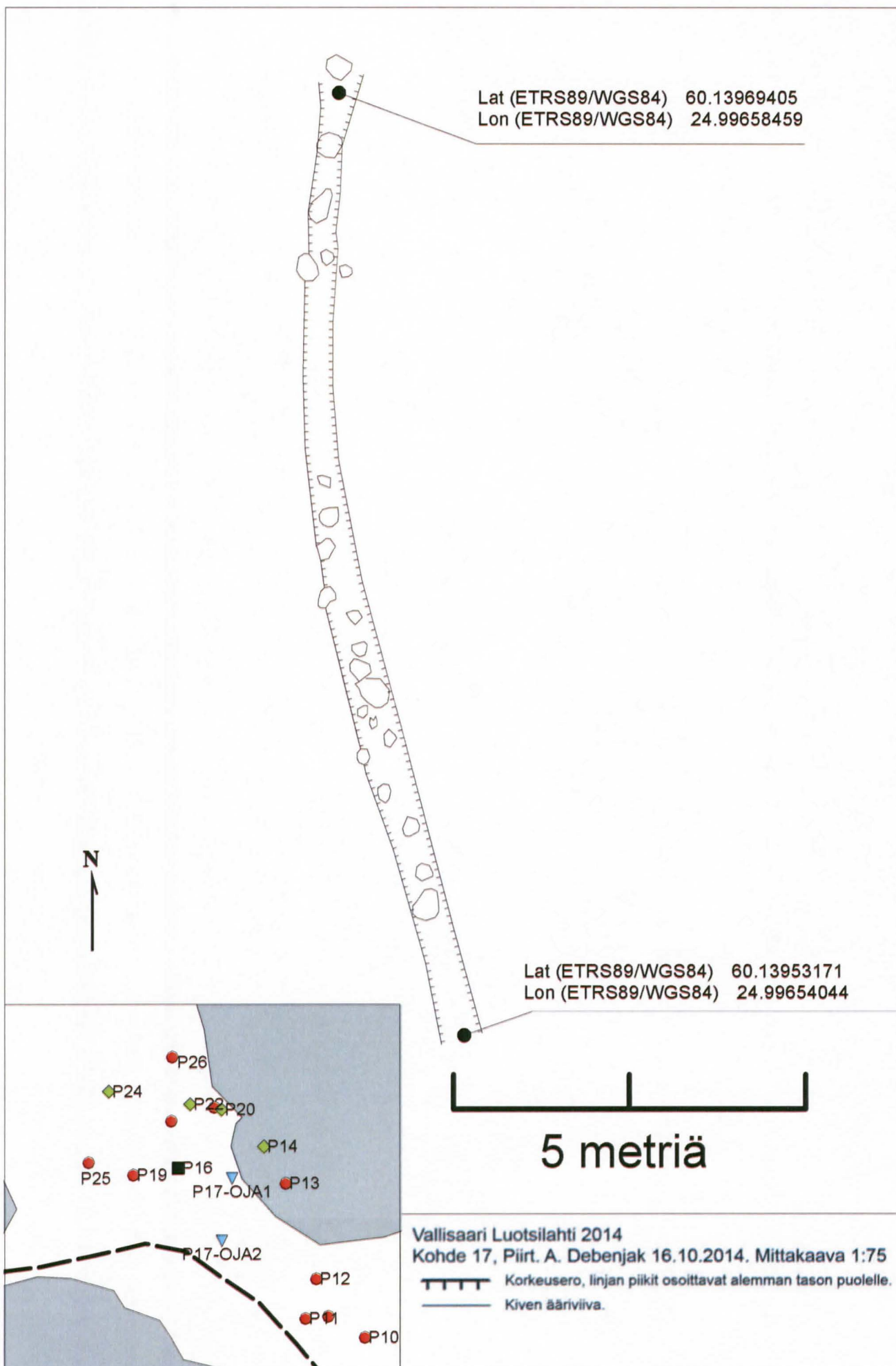
Muoto: 15 m pitkä, 10-20 cm (maanpinnasta) syvä oja. Paikoitellen linjan myötäisesti kiviä.

Materiaali: Maa, luonnonkivi

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: oja, joko tontinraja tai vedenpoistoon

Luokitus: Oja.



Kohde 18

Koordinaatit Lat (ETRS89/WGS84) 60.13965055
 Lon (ETRS89/WGS84) 24.99667729

Muoto: Noin 2 x 3 metrin kokoinen, etäisesti suorakulmion muotoinen kivikasa. Kivet läpimitaltaan noin 50-100cm. Välissä pieniä kiviä ja piikkilangan pätkiä.

Materiaali: Kivi, piikkilanka.

Työstöjälkiä: Ei.

Tulkinta: Kivikasan suuri koko, kivien epätasaisuus ja piikkilanganpätkät kivien välissä viittaisivat itsenäisyyden ajan sotilaskäytön jäljiltä syntyneeseen rakennelmaan.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva: Kohde 18. Kuva on otettu saarelle 21.8.2014 tehdyn käynnin aikana. Kuva: A.Debenjak.

Kohde 19

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13969540
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99608024

Muoto: Lämpimitaltaan n. 5,5 metrinen, korkeudeltaan korkeimassa kohdassa 1 m. korkea kumpare, joka joissain kohdin rajautuu selkeästi läpimitaltaan n. 40 cm kiviin. Puusto on liikuttanut mahdollisia perustuskiviä niin paljon, että varma tulkinta on vaikeaa. Sankan kasvillisuuden takia kohdetta ei myöskään ehditty kartoittamaan.

Materiaali: Kivi, maa, tiili

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Rakennuksen pohja, jonka korkein kohta olisi uuninpohja, tai sitten vain rakennusjättekasa.

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 23: Kohde 19. Kuvattu koillisesta.

Kohde 20

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13987271
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99651970

Muoto: n. 5 x 1 -metrinen, NE-SW -suuntainen kivivalli. Koostuu läpimitaltaan 50 cm kivistä.

Materiaali: Luonnonkivi

Työstöjälkiä tms.: Ei

Tulkinta: Saattaa liittyä kohteeseen 14, esim. kylmämuurattu, sortunut muuri tai tieluiskan pääty.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 24: Kohde 20. Kuvattu lännestä.

Kohde 21

Koordinaatit Lat (ETRS89/WGS84) 60.13988114
 Lon (ETRS89/WGS84) 24.99648316

Muoto: n. 4x4 m suorakulmion muotoinen kivrakenne. Sivu NE-SW -suuntainen. Reunoilla läpimitaltaan n. 50 cm kiviä ja lounaispäässä läpimitaltaan <50 cm kivien muodostama, tiilensekainen kasa.

Materiaali: Kivi, tiili

Työstöjälkiä tms.: Louhinnan jälkiä muutamassa kivessä.

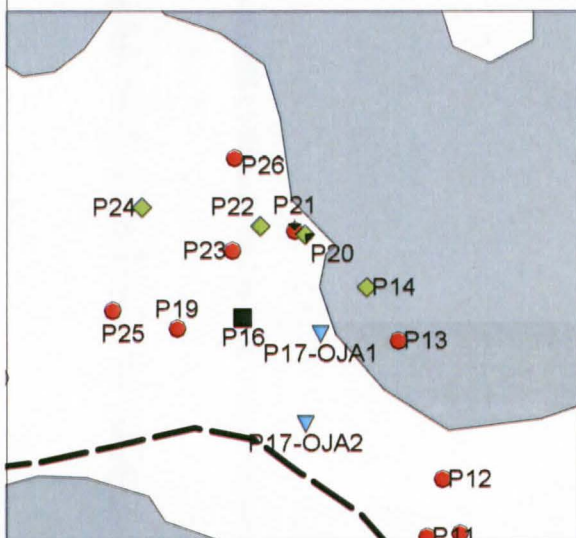
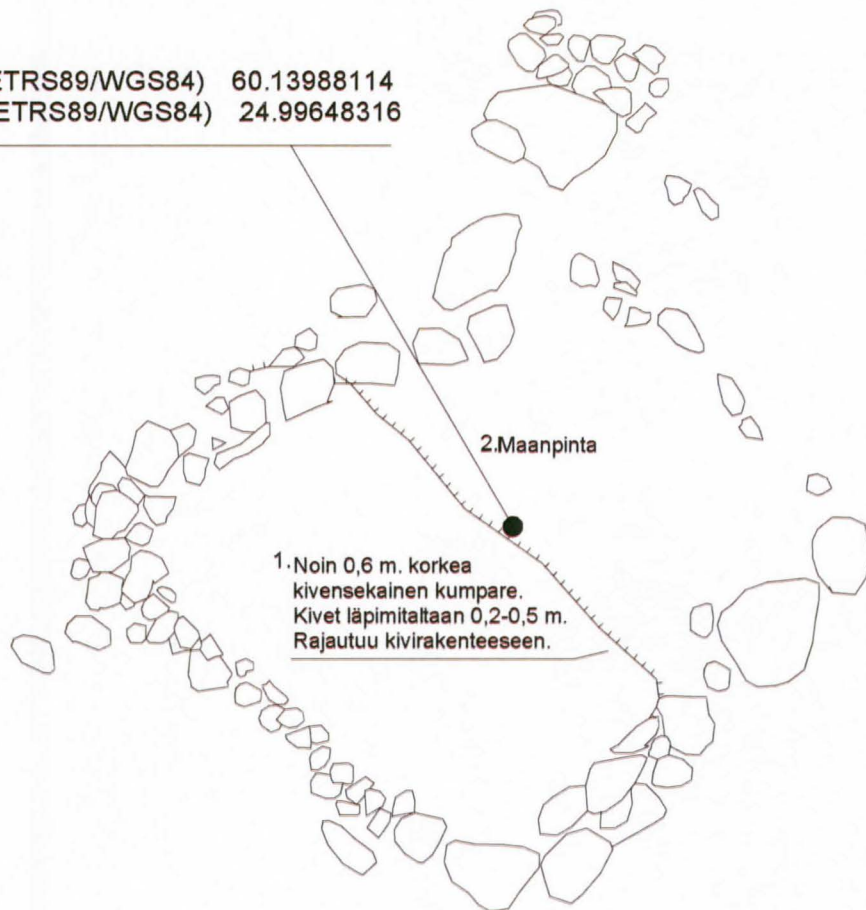
Tulkinta: Lounaispään kivikasa viittaisi liedenpohjaan ja rakenteen muoto rakennuksen perustuksiin.

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 25: Kohde 21. Kuvattu kaakosta.

Lat (ETRS89/WGS84) 60.13988114
 Lon (ETRS89/WGS84) 24.99648316



Vallisaari Luotsilahti 2014
 Kohde 21, Piirt. A. Debenjak 16.10.2014. Mittakaava 1:50

——— Korkeusero, linjan piikit osoittavat alemman tason puolelle.
 ——— Kiven ääriiviiva.

Kohde 22

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13988848
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99637466

Muoto: kaksi 40 cm etäisyydellä toisistaan olevaa, läpimitaltaan n. 70 cm kiveä, joiden muodostaman NE-SW -suuntaisen linjan koillispäässä, n. 1 metrin päässä on noin halkaisijaltaan 1 m kokoinen kivikasa, jonka kivet ovat läpimitaltaan n. 30 cm.

Materiaali: kivi

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Epäselvä, mahdollinen rakenne.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 26: Kohde 22. Kuvattu luoteesta.

Kohde 23

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13984198
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99626943

Muoto: 4 x 4 m suorakulmion muotoinen kivirakenne. Sivut NE-SW -suuntaiset. Pohjoisnurkassa läpimitaltaan 1 m kivi-tiilikeskittymä.

Materiaali: Kivi, tiili

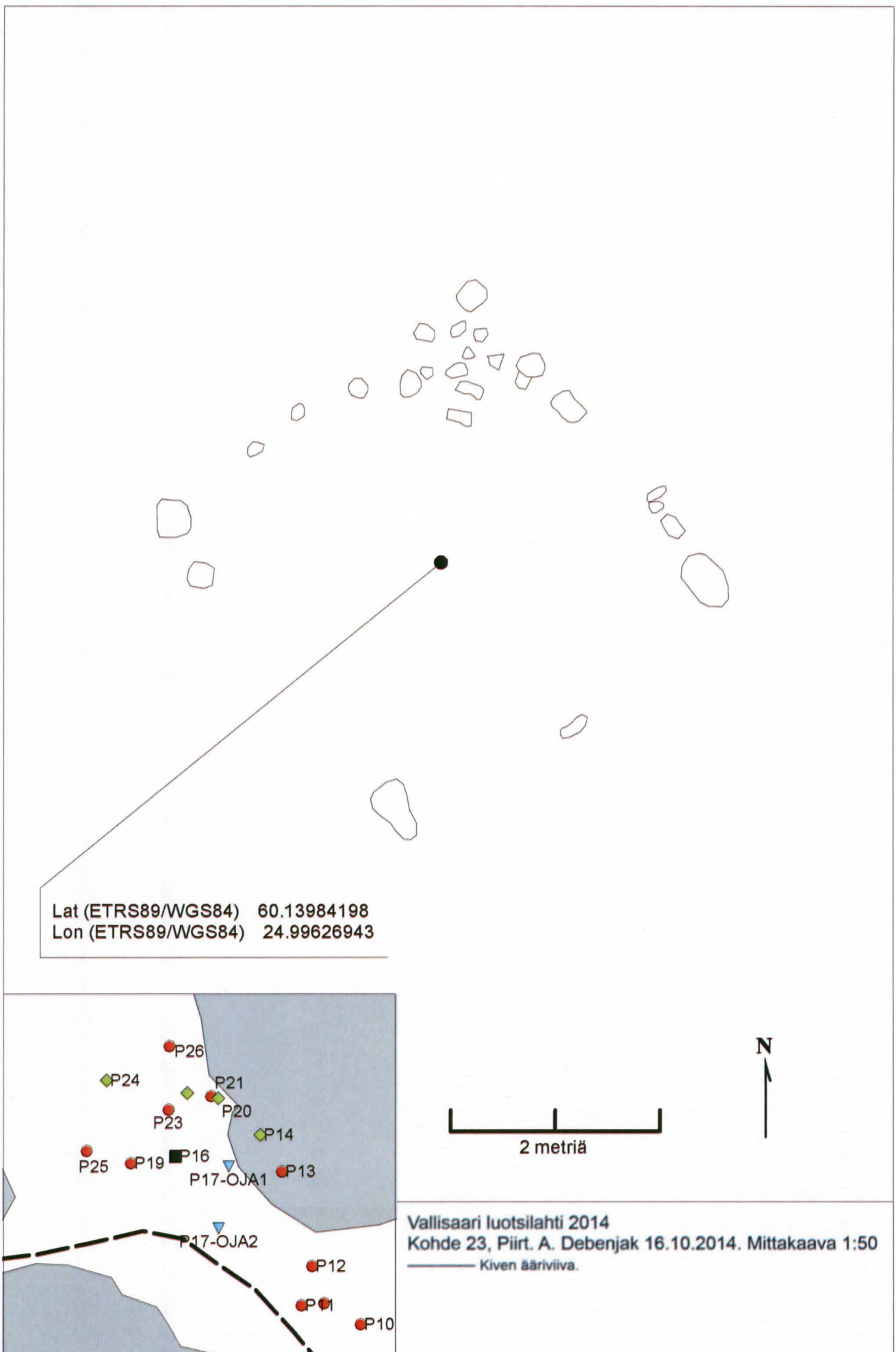
Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Rakennuksen pohja, pohjoisnurkassa uuninpohja

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 27: Kohde 23. Kuvattu koillisesta.



Kohde 24

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13990886
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99594118

Muoto: n. 4,5 m. pitkä, NE-SW -suuntainen kivilinja samansuuntaisen maankohouman päällä.

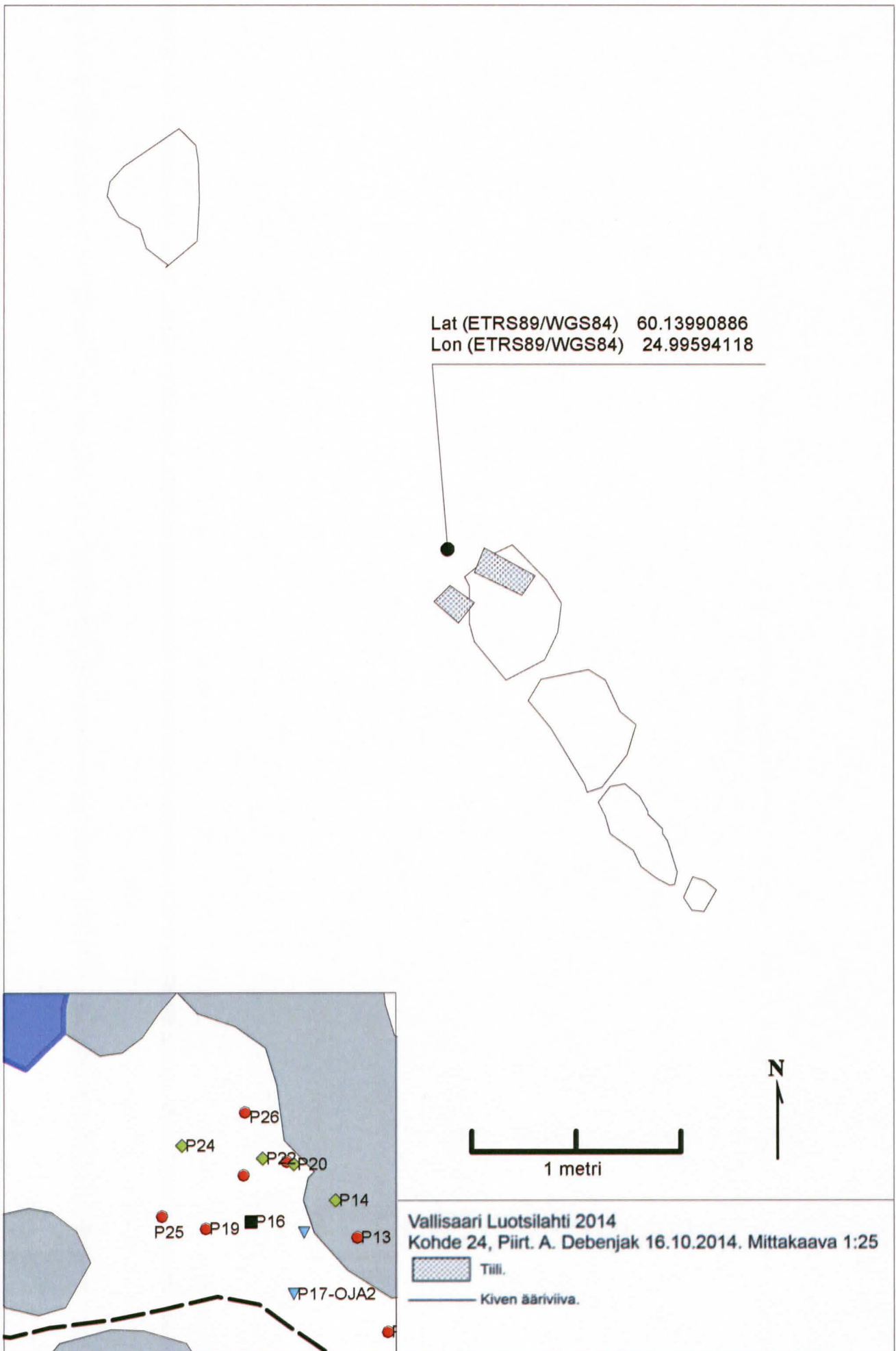
Kivien läpimitta n. 50 cm.

Materiaali: kivi

Työstöjälkiä tms.: kivet louhittuja

Tulkinta: kivimuuri, tarkoitus epäselvä. muuri ja kivien alla oleva kohouma eivät jatku mihinkään suuntaan, eli rakennuksen pohjasta tuskin on kyse.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kohde 25

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13972803
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99586213

Muoto: E-W -suuntainen valli tai porras, korkeus n. 30-40 cm maanpinnasta ja pituus n. 4 m länsipäädystä itään. Portaassa myös 5 läpimitaltaan n. 50 cm kiveä (ks. kartta). Rakenne katoaa hiljalleen itään mentäessä, mutta 8 metrin päässä sijaitsee samassa linjassa 2 x 2,5 m, 0,8 m. korkea kumpare, jossa muutama kivi. Länsipäädystä on selkeä 90 asteen kulma, jossa valli taittuu etelään ja jatkuu siellä n. 1,5 m. matkan. Alueella on paljon rakenteen länsipuolella olevasta kalliosta irti louhittuja kiviä, jotka sekoittavat tulkintaa.

Materiaali: Kivi

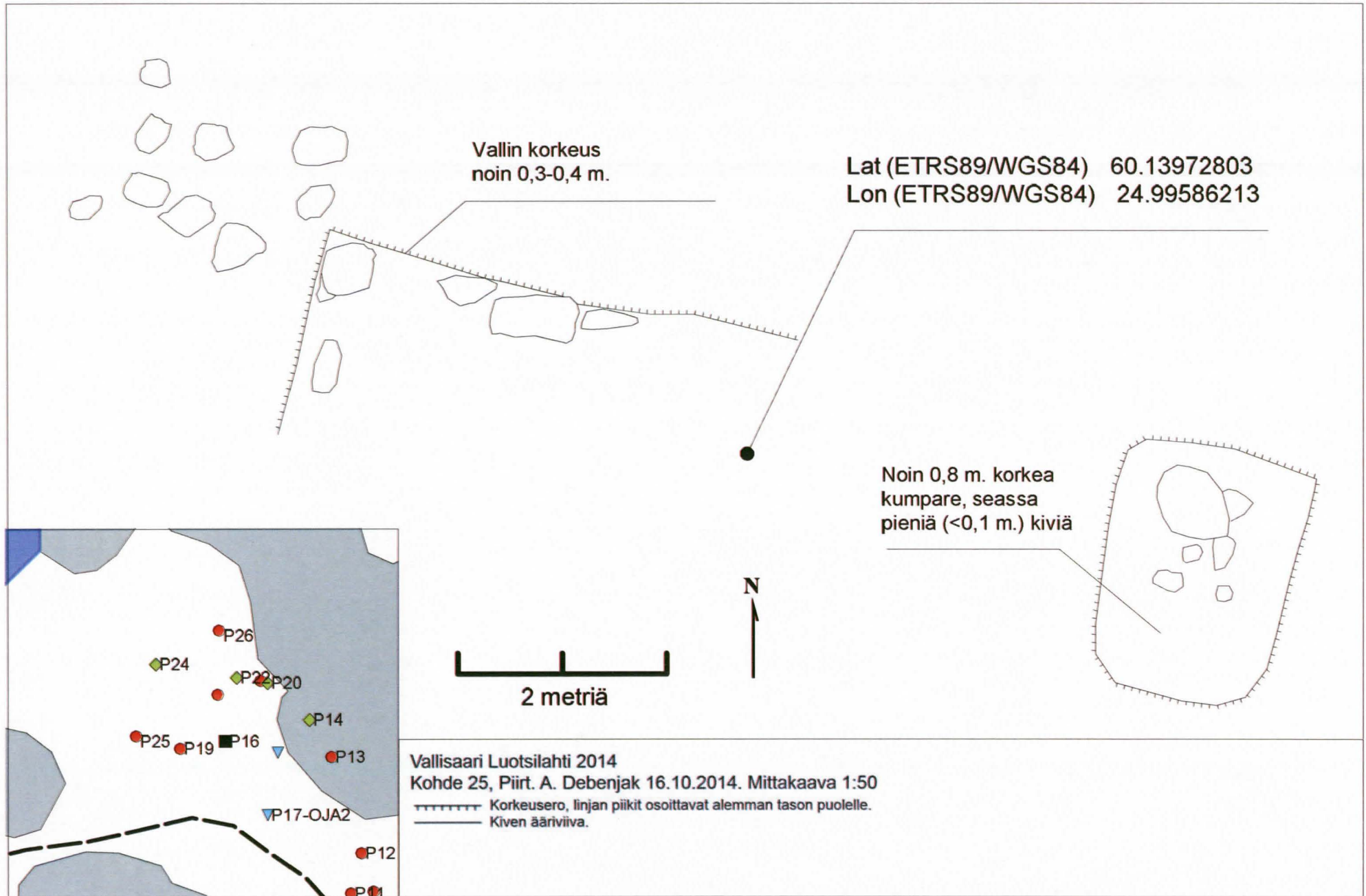
Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Saattaisi olla rakennuksen pohja, ja kumpare muodostaisi lieden pohjan, mutta tarkempi tulkinta vaatisi runsaan ruohopeitteen raivaamista rakenteen päältä.

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 28: Kohde 25. Kuvattu pohjoisesta.



Kohde 26

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.1400035
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.9962596

Muoto: 8 x 4 m suorakulmion muotoinen matala kohouma, kork. n. 20-30 cm maanpinnasta. Pitkä sivu SE - NW -suuntainen. Etelä-, länsi- ja pohjoiskulmissa läpimitaltaan 30-40 cm kivet.

Mahdollinen rakenne on hyvin hautautunut heinäkasvillisuuden alle.

Materiaali: Kivi

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Mahdollinen rakennuksen pohja

Luokitus: Mahdollinen rakennuksen pohja.



Kuva 29: Kohde 26. Kuvattu etelästä.

Kohde 27

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13937891	MAPPIKSEN POHJOISEMPI (?)
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99831468	

Muoto: Halkaisijaltaan n. 1 m kivikeskittymä, joka koostuu vierekkäisistä läpimitaltaan n. 30-40 cm kivistä. Muoto ympyrämäinen mutta ei selkeä.

Materiaali: kivi

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: ei selkeä

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 30: Kohde 27. Kuvattu pohjoisesta.

Kohde 28

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.1391494	MAPPIKSEN ETELÄISEMPI
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99798645	

Muoto: 1 x 2 m kiven- ja tiilensekainen kumpare. Pitkä sivu S-N -suuntainen. Kivien läpimitta 10-30 cm. Seassa modernia lasia ja posliinia. Kumpare sijaitsee itään nousevalla rinteellä.

Materiaali: Kivi, tiili.

Työstöjälkiä tms.: ei

Tulkinta: Mahdollinen liedenpohja, toisaalta sijainti vinossa rinteessä on outo, ja kasa voisi olla myös pelkkä rakennusjättekasa.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 31: Kohde 28. Kuvattu lännestä.

Kohde 29

Koordinaatit	1 (pohjoinen pääty)	Lat (ETRS89/WGS84)	60.1393577
		Lon (ETRS89/WGS84)	24.99809985
	2	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13935739
		Lon (ETRS89/WGS84)	24.99813999
	3	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13911215
		Lon (ETRS89/WGS84)	24.99789866
	4 (eteläinen pääty)	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13926878
		Lon (ETRS89/WGS84)	24.99815929

Muoto: ??? pitkä oja, jonka syvyys maanpinnasta n. 20-30 cm. Ojan mutkakohdat dokumentoituu
gps-pistein.

Materiaali: -

Työstöjälkiä tms.: -

Tulkinta: oja

Luokitus: Oja.

Kohde 30

Koordinaatit	Lat (ETRS89/WGS84)	60.13907924
	Lon (ETRS89/WGS84)	24.99809877

Muoto: Epäsäännöllisen muotoinen kivirakenne. Pituus 5,5 m, leveys 1,0-1,2 m. Kivet läpimitaltaan 30-6 cm. Rakenteen pitkä sivu S-N -suuntainen. Eteläpäässä rakenne levenee 2 m levyiseksi ja lounaispäädyssä on ulkoneva, läpimitaltaan n. 60 cm kivi.

Materiaali:

Työstöjälkiä tms.:

Tulkinta: Epäselvä.

Luokitus: Tunnistamaton kivirakenne.



Kuva 33: Kohde 30. Kuvattu kaakosta.

Liite 2. Koekuoppa KK1

Rakenteen 7. länsipuolelle, alueelle vievän sähkölinja päätytolpasta 46,7 m. suuntaan 5 astetta ja entisen päälaiturin eteläkärjestä 40,5 m. suuntaan 225 astetta, kaivettiin 0,5 x 0,5 m koekuoppa. Kuoppa kaivettiin yksikkökaivausmenetelmällä, välineinä lapiolla ja pelkalla. Löydöt otettiin talteen yksiköittäin. Yksiköiden korkeustiedot kirjattiin niin, että maanpinta muodostaa 0-tason, josta etäisyys lasketaan (eli etäisyyden lukuarvot kasvavat alaspäin). Dokumentointi suoritettiin valokuvaamalla ja piirtämällä kunkin yksikön pohja (eli seuraavan pinta).

Y 101

Ensimmäinen yksikkö määritettiin alkavaksi suoraan lehdistä puhdistetulta maanpinnalta, sillä erillistä pintamaakerrosta ei ollut. Yksikkö kaivettiin pääosin lapiolla, löytöjen tullessa esille siirryttiin kaivamaan pelkalla. Yksikkö rajautui alla alkaneeseen kiveykseen.

Kartta KK1: Y101 pohja, kuvat 4 ja 5.

Y 102

Tiivis kivetys, joka koostuu päällekkäisistä 5-25 cm kokoisista luonnonkivistä. Välissä tummanharmaan saven sekaista multaa. Kivet poistettiin kahdessa kerroksessa, joiden välissä ollut taso dokumentoitiin valokuvaamalla ja kartalla. Suurista kivistä dokumentoitiin pinta- ja pohjakorkeudet. Kivien välissä ja osittain niiden alla ollut savi poistettiin pelkalla. Yksikkö rajautui alla olleeseen hiekkamaahan.

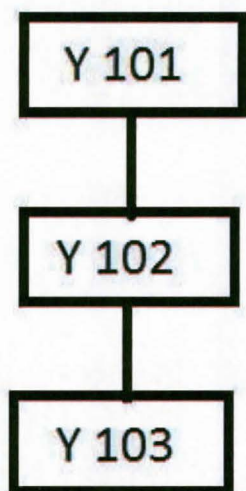
Kartat KK1:Y102 väli ja KK1:Y102 pohja, kuvat 5, 6 ja 7.

Y 103

Kolmas yksikkö koostuu kiveyksen alla olleesta hiekasta. Hiekasta otettiin kairanäyte ja todettiin että hiekassa oleva maannos on samanlainen kuin rakenteen ulkopuolelta ja muualta vanhan päälaiturin notkosta otetuissa kairauksissa. Näin ollen pääteltiin hiekan olevan pohjahiekkaa, eikä yksikköä kaivettu.

Ennen kuopan täyttöä dokumentoitiin profiilit piirtämällä, ja kuopan pohjalle asetettiin ajoittava kolikko.

Profiilit kartoissa KK1 P-profiili, KK1 I-profiili, KK1 E-profiili, KK1 L-profiili. Koekuoppa täytön ja maisemoinnin jälkeen kuva 8.



Kuva 1: Yksiköiden välinen suhde Harrisin Matriisilla esitettynä.

Yksikkö	Paksuus	Materiaali	Löydöt
Y 101	10-13 cm	Mustanruskeaa humusta ja multaa, seassa soraa (2-5 mm.) ja muutama tiilenpala.	Hist. ajan keramiikkaa, lasia ja rautanaula.
Y 102	17-20 cm	Läpimitaltaan 5-25 cm kiviä, seassa soraa (2-10 mm.), pieniä kiviä (10-30 mm.) ja tummanharmaan saven sekaista multaa.	Ei löytöjä.
Y 103	ei kaivettu	Vaaleanruskea hiekka, joka kairanäytteen mukaan vaihettuu hiljalleen vaalean hiekan kautta valkeaksi hiekaksi. Pohjamaa.	Ei löytöjä.

Taulukko 1: Yksiköiden paksuus, materiaali ja löydöt.

Löydöt:

- Punasavikeramiikka, 5 palaa, joista 2 sopii yhteen. Paloista 3 on koristeltu kohokuviolla. Palojen läpimitta 3,0-5,3 cm.
- Posliini, 7 palaa, joista yksi koristeltu sinisellä painokuviolla. Palojen läpimitta 0,4-2,8 cm.
- Lasi, väritön, 3 palaa. Palojen läpimitta 2,2-3,0 cm.
- Rautanaula, taottu. Pituus 7,4 cm.
- Rautalevy, oletettavasti saranalevyn katkelma. Pituus 4,5 cm.



Kuva 2: Koekuopan KK1 löydöt.



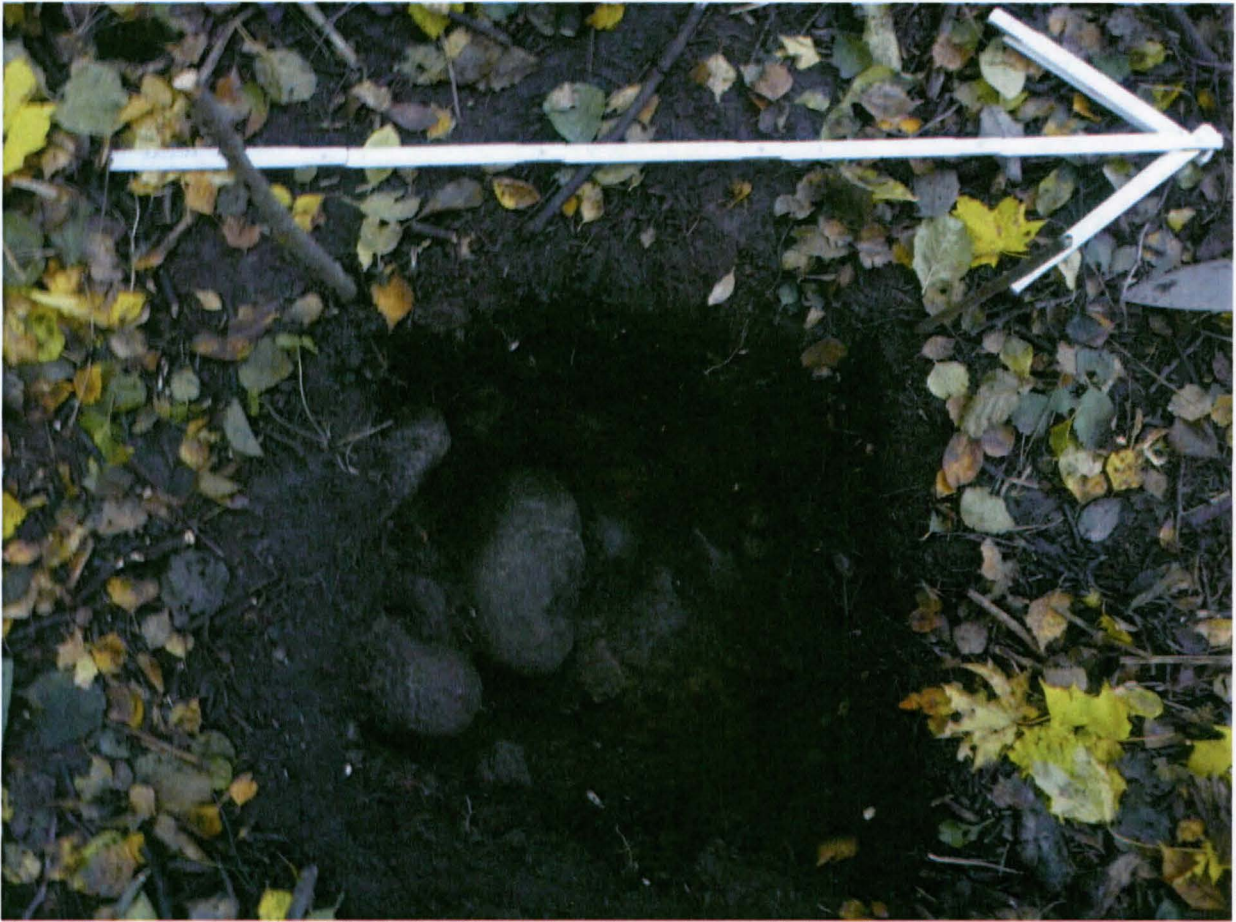
Kuva 3: Koekuopan KK1 löydöt käännettynä.



Kuva 4: Koekuoppa KK1, puhdistettu maanpinta, eli yksikön Y101 pinta.



Kuva 5: koekuoppa KK1, yksikön 101 pohja.



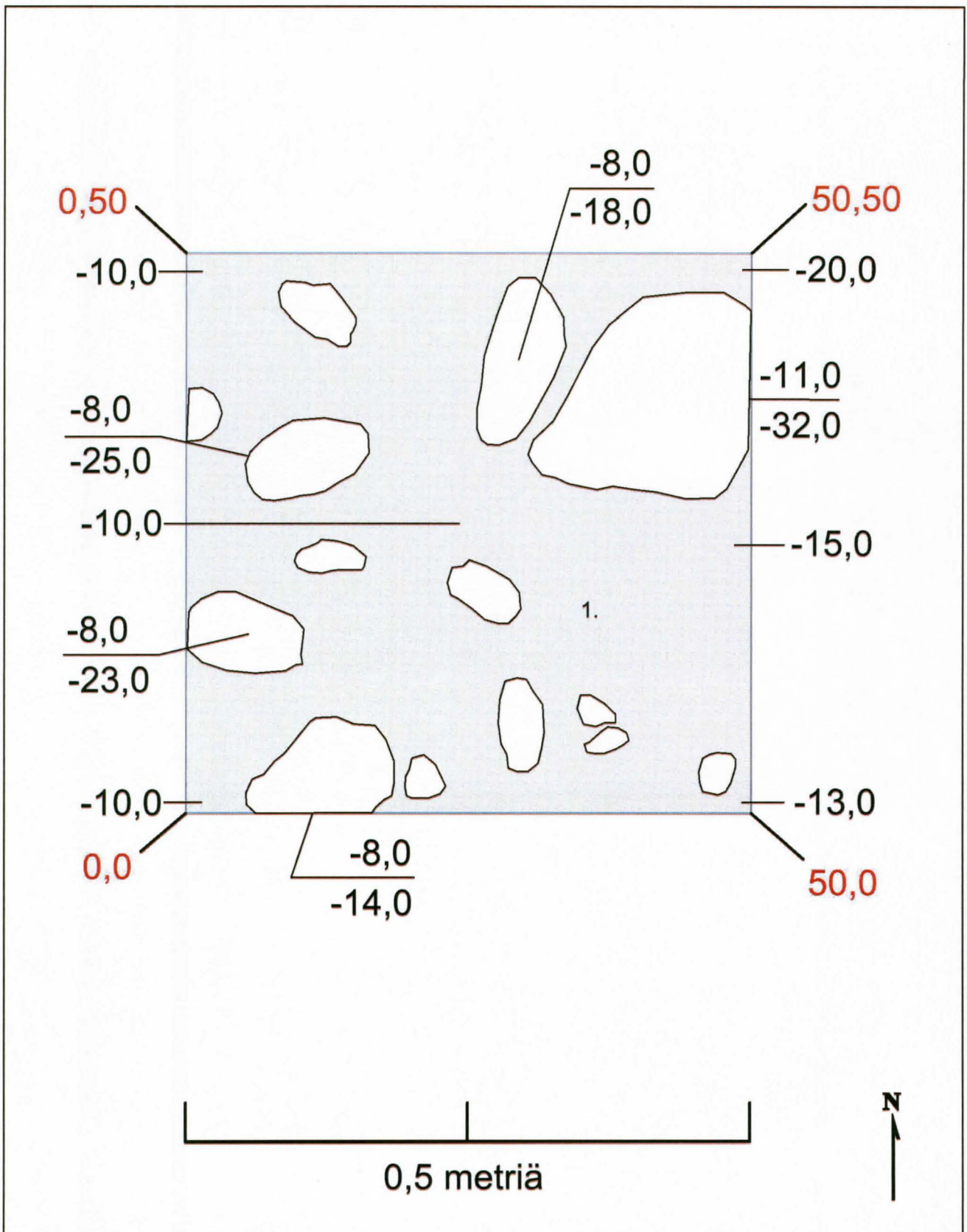
Kuva 6: koekuoppa KK1, Yksikkö 102, ensimmäinen kerros kiviä poistettu.



Kuva 7: koekuoppa KK1, yksikön 102 pohja ja samalla koekuopan pohja.



Kuva 8: koekuoppa KK1 maisemoituna täytön jälkeen.



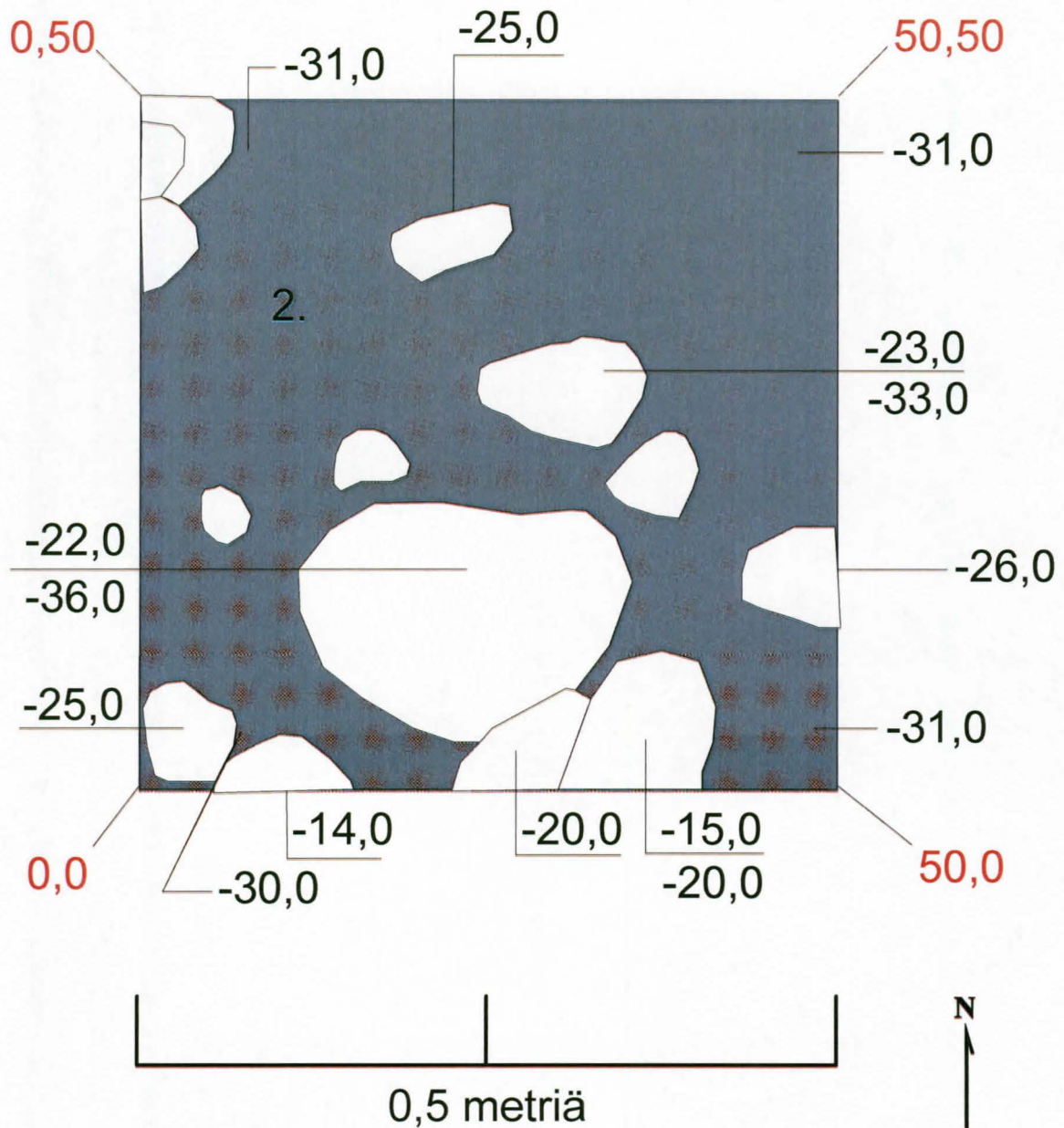
Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Y 101 pohja. Piirt. A. Debenjak 7.10.2014. Mittakaava 1:5.

— Koekuopan sisäiset koordinaatit on merkitty punaisella.

□ Kivi.


■ 1. Tummanharmaan saven sekainen multa.



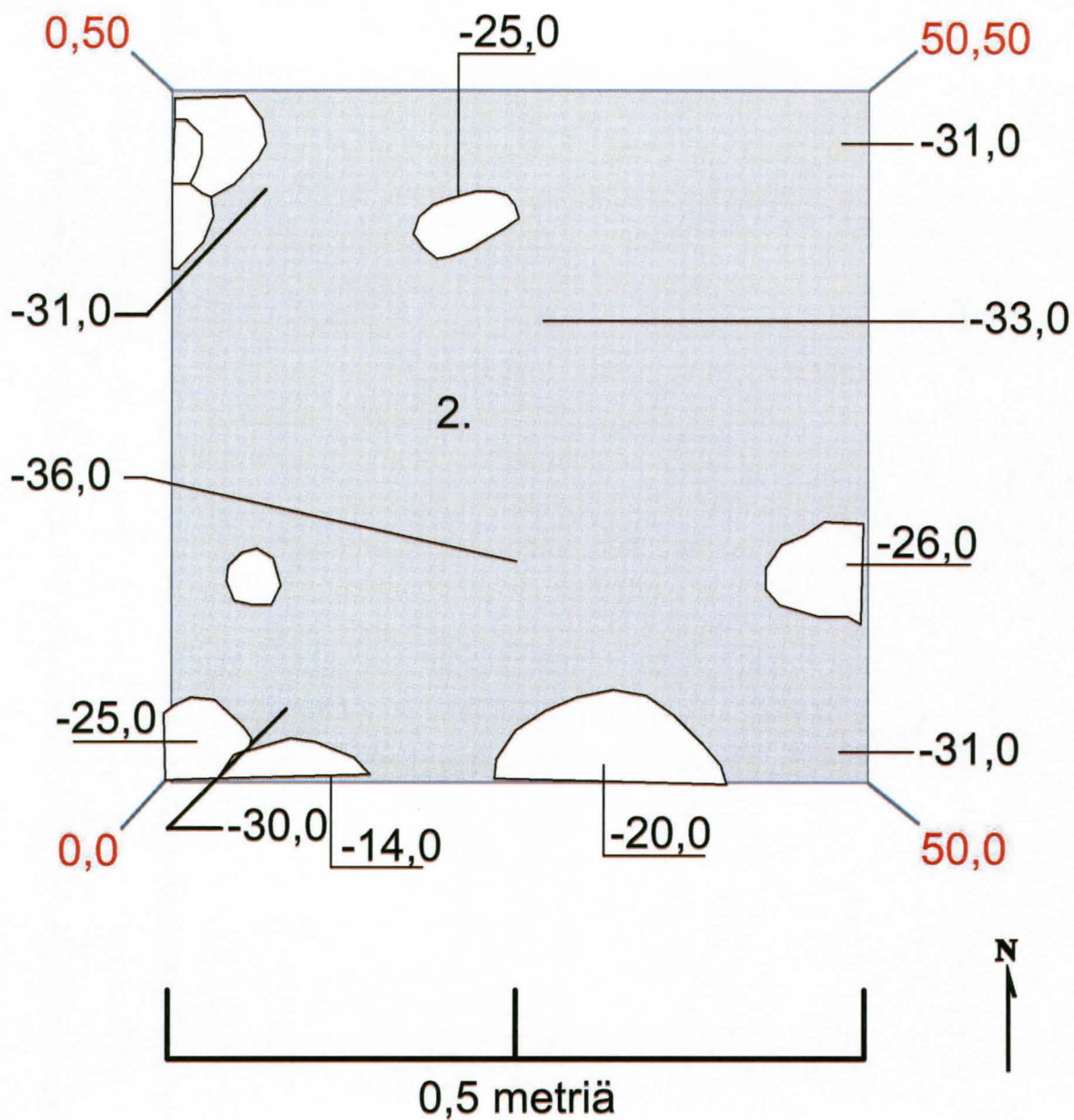
Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Y 102 välikerros. Piirt. A. Debenjak 13.10.2014. Mittakaava 1:5.

 Kivi.

 2. Vaaleanruskea hiekka.

 Koekuopan sisäiset koordinaatit on merkitty punaisella.



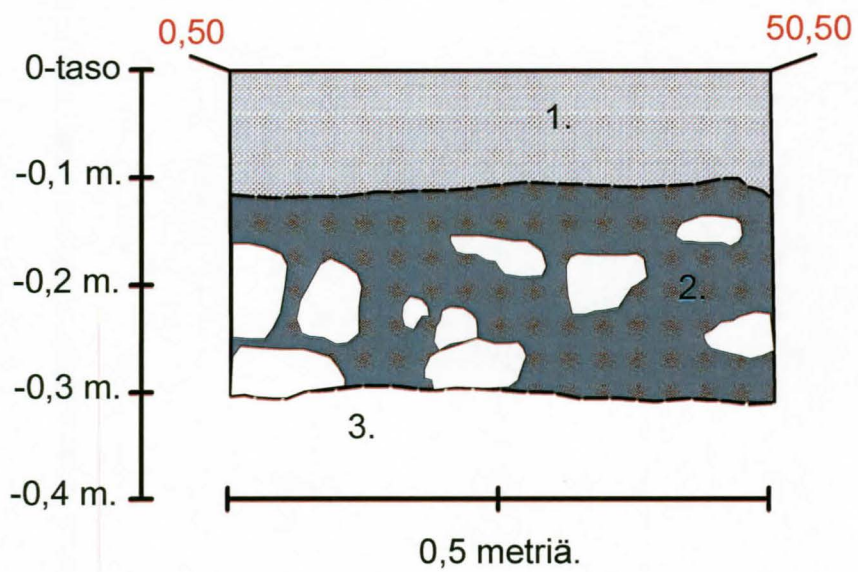
Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Y 102 pohja. Piirt. A. Debenjak 13.10.2014. Mittakaava 1:5.

2. Vaaleanruskea hiekka.






Kivi.

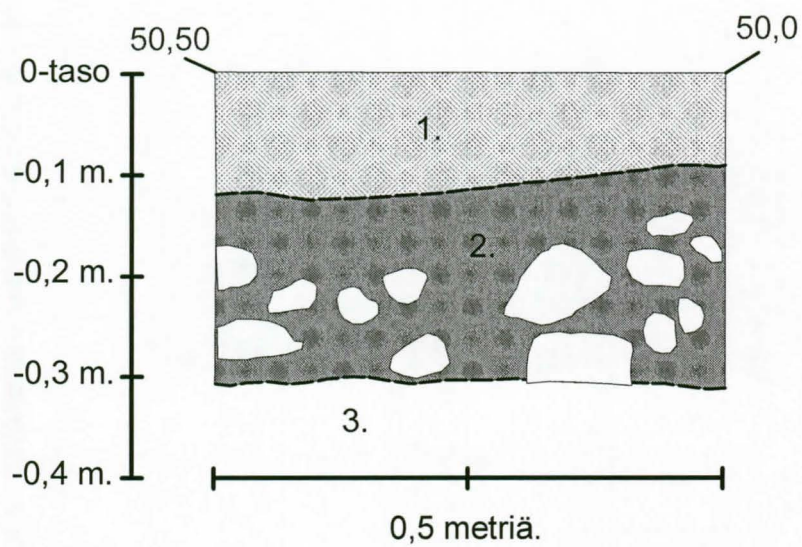
Koekuopan sisäiset koordinaatit on merkitty punaisella.



Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Pohjoisprofiili. Piirt. A. Debenjak 13.10.2014. Mittakaava 1:5.





-  1. Mustanruskea humus- ja multakerros.
-  2. Tummanharmaan saven sekainen multa.
-  3. Vaaleanruskea hiekka
-  Kivi.
-  Maakerroksen raja.

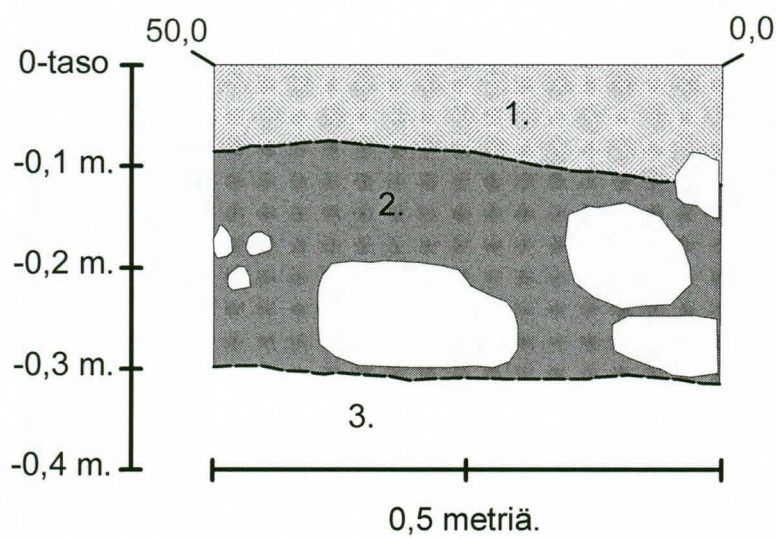


Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Itäprofiili. Piirt. A. Debenjak 13.10.2014. Mittakaava 1:5.

--- Maakerroksen raja.





-  1. Mustanruskea humus- ja multakerros.
-  2. Tummanharmaan saven sekainen multa.
-  3. Vaaleanruskea hiekka
-  Kivi.

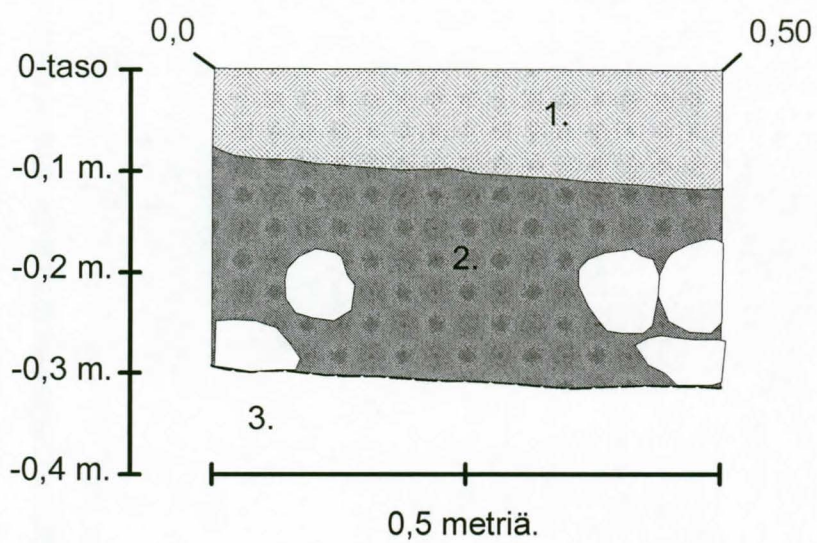


Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Eteläprofiili. Piirt. A. Debenjak 13.10.2014. Mittakaava 1:5.

--- Maakerroksen raja.

-  1. Mustanruskea humus- ja multakerros.
-  2. Tummanharmaan saven sekainen multa.
-  3. Vaaleanruskea hiekka.
-  Kivi.



Vallisaari Luotsilahti 2014

Koekuoppa KK1, Länsiprofiili. Piirt. A. Debenjak 13.10.2014. Mittakaava 1:5.

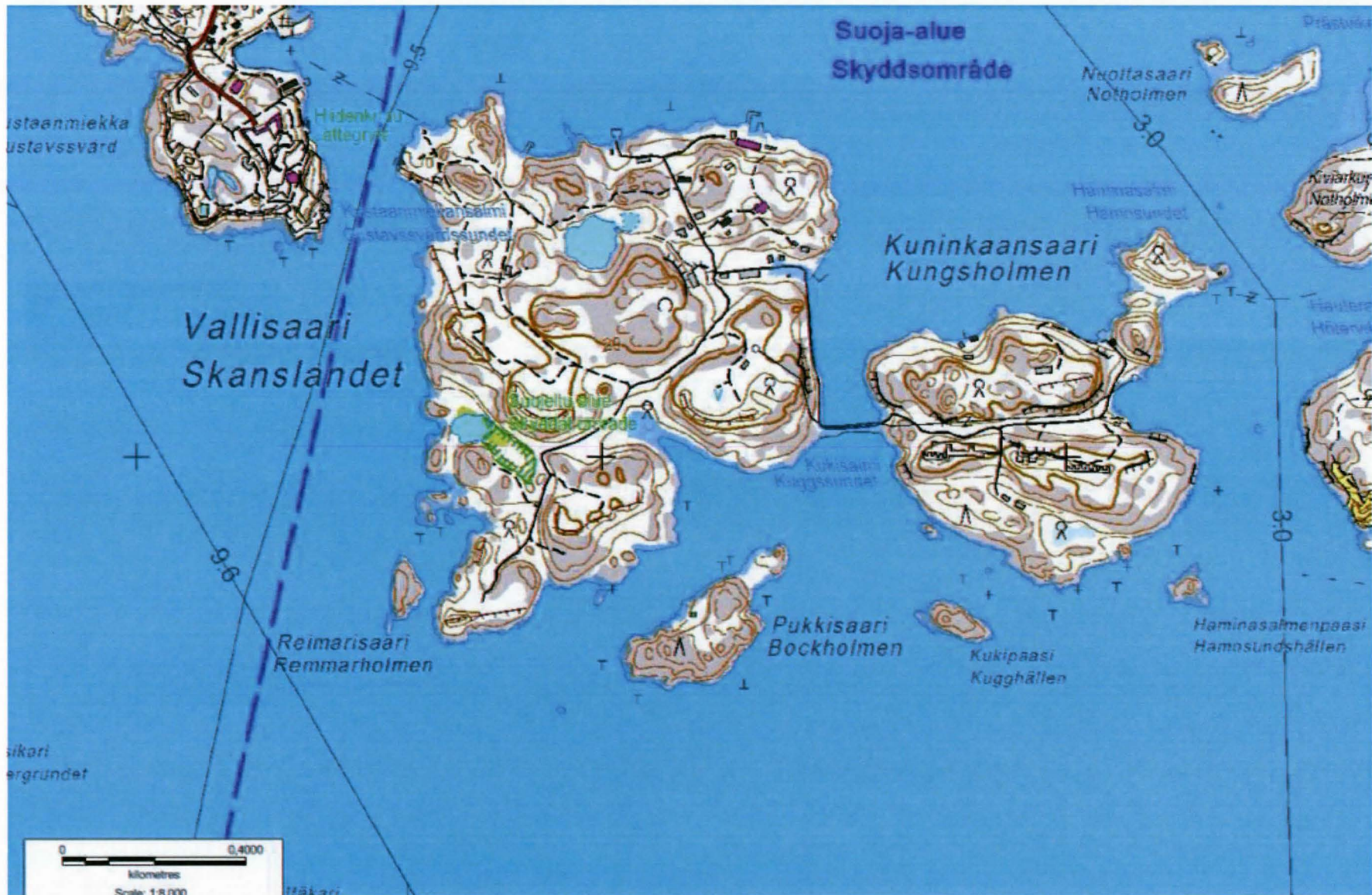
— Maakerroksen raja.

1. Mustanruskea humus- ja multakerros.

2. Tummanharmaan saven sekainen multa.

3. Vaaleanruskea hiekka.

□ Kivi.



Vallisaaren rantaviiva v. 1500 Hannu Hyvärisen rannansiirtymiskronologian (1999) mukaan. Saaren nykyinen rantaviiva näkyy kartassa vaaleansinisenä alueena. Inventoitu alue on ollut merenpinnan yläpuolella jo 1500-luvulla.